

TÖLLIN TYTTÖ

Eila Tölli-Kalinina

OSA 5/8

Ensimmäinen painos
KL-Paino Ylivieska 1998

Julkaistu sähköisessä muodossa
jatkokertomuksena

Etusivulla

heinä-elokuussa 2001

www.etusivu.net

Nooran kanssa jaoimme mielipiteitä kirjeistä ja muustakin, toin työhön kirjeen:

–Noora, katsohan tätä, minä olen saanut rukkaset?

–Mitä sinä höpiset?

–Lue ensin.

–Etkö tosiaankaan tiennyt, että hän oli Sergei?

–En, eikä se minua haittaa, sillä minulla ei ole mitään ajatuksia kirjeenvaihtajien suhteen, se on vain kirjoitusharjoitusta.

Kun sitten Nooran kanssa yhdessä muisteltiin, niin kyllä tansseissa oli ollut komea, tumma, ukrainalaistyypinen upseeri. Sukunimestä päätellen Sergei oli ukrai–nalainen. Se siitä, kotona on odottamassa monta uutta kirjettä.

Piirin Nuorisoliittokomitean puheenjohtaja Popov on tullut piirin edustajana nuorisoliittolaisten vaalikokoukseen, valitsevat paikallisen osaston puheenjohtajan. Popov kävi henkilöstöosastolla vertaamassa, paljonko on nuoria, jotka eivät ole nuori–soliiton jäseniä.

Olen sen verran näköksällä, että heti kiinnitetään huomio siihen, että en ole nuorisoliiton jäsen:

–Sinun kanssa halutaan keskustella, mene henkilöstöosastolle, –tuli sihteeri minua hakemaan.

–Hyvää päivää,– paikallinen puoluesihteeri tervehti.

–Päivää. En voi olla kauan, minulla on kiireistä työtä.

–Istu nyt vähäksi aikaa.

Jotain tyhjänpäivästä puhetta, semmosta lämmittelyalkua. Tavan mukaan olen vaivautunut ja punastelen. Enkö ikinä pääse tuosta. Toverit huomaavat, etten kuuntele ollenkaan, heidän on pakko siirtyä suoraan asiaan.

–Miksi et ole nuorisoliiton jäsen? Olet aktiivinen, sinulla on nuorten keskuudessa auktoriteettiä, –Popov on tutkinut jo minun taustatietoja. –Jokainen, jonka kanssa olen puhunut, pitävät sinusta.

–Älkää hukatko aikaanne, yksi on jo erotettu, ette hyväksy minuakaan liittoonne.

–Mitä tarkoitat? –Popov ei ymmärtänyt.

–Sitä, että isä on vangittu vuonna 1937, vanhin sisko erotettiin silloin nuorisoliitosta maan petturin tyttärenä.

–Missä siskosi nyt on?

–Haudassa.

–Lapset ei vastaa isiensä teoista.

–Tekoja ei ollutkaan! Anteeksi, jos ei ole muuta asiaa, menisin töihini.

Ei minua kukaan loukannut, mutta minun oli pakko poistua, sillä olisin voinut kärjistää puheen.

Kaikki olivat jo poistuneet konttoorista, mutta minulla oli kiireistä työtä. Popov pistäytyi vielä kirjanpito-osastolla, hän oli nolon näköinen.

–En halunnut repiä haavoja. Mutta en ole muuttanut mieltäni, olet tervetullut riveihimme.

–En minäkään muuta mieltäni, enkä halua puhua enää tästä asiasta.

–Näkemiin, voi hyvin.

–Jolotshka, puhelimeen, sinulle soitetaan tähän puhelimeen.

Soitti Anna Grigorjeva Sumposadista, hän oli sihteerinä kansan oikeudessa. Karjalainen tyttö, ennen sotaa jääneet siskonsa kanssa orvoiksi. Sisko oli vieläkin lastenkodissa.

Olimme Annan kanssa monta pölliä kantaneet olkapäällä vierekkäin.

–Eila, oikeuteen on tullut kanne Villen rokulista,–paikalla ei varmaankaan ollut muita, Annalla oli kiire kertoa asiansa.

–Milloin? –Anna kertoi päivämäärän.

En ollut tietoinen, että Ville olisi joskus ollut pois töistä.

–Soitatko tähän puhelimeen kello 14,– pyysin Annaa.

Nostin sihteerin lähtöpostirekisterin päivälle, jonka Anna kertoi. Oikein, Oikeuteen on rekisteröity lähetetyksi kuusi kannetta rokulista, mutta onneksi ei ole mainittu nimiä.

Juoksin päivällistunnilla kotiin, Ville nukkui vuoron jälkeen.

–Äiti, milloin Ville on ollut rokulissa?

–Ei se taannoin jaksanu nousta vuorolle, en ruvennu sen kans tappelemaan, kun se vakuutti, että on siellä veturin kuljettaja.

–Nousehan, Ville, vähän juttelemaan, herätin Villen.

–Mitä taas, senkin komentaja.

–Rokulista on kanne oikeudessa. Tiedätkö, mitä se tarkoittaa? Puoli vuotta pois palkasta 15-25 %, miten oikeus päättää, yhtä pitkä aika pois leipäkortista 200 grammaa leipää jokapäivältä.

–Mikä on tehty, se on tehty, minkä sille enää voi.

–Ymmärrätkö, ei aikuisetkaan sitä kestä, postailevat, jos olisit minulle heti kertonut, olisin käynyt pyytämässä ammattiliiton puheenjohtajaa tai direktööriä, he olisivat ymmärtäneet, onhan heillä itselläänkin lapsia.

–Mikä lapsi minä enää olen, ei minusta tarvitse pitää huolta.

–Etkö sinä syö mittää?– Äiti koitti muuttaa puheenaihetta.

–Ei nyt ole aikaa.

Meillä on jo asiat melko kehnolla mallilla, äiti saa huollettavan leipänormin, minulla on vain toimihenkilön 400 grammaa. Meiltä ei liikene yhtään lisäksi Villelle, ja hänhän tarvitsee eniten, vuorotyö, kasvava kossi vaatisi paljon enempi ruokaa, mitä meillä on antaa. Palkatkin ovat niin pieniä, että mitään syrjästä päin emme voisi ostaa, vaikka olisi tarjollakin.

Olin puhelimen luona sovittuun aikaan.

–Anna, tällä puolella ei ole rekisterissä sukunimiä, voitko jotain tehdä?

Joku oli Annan vieressä, koska hän puhui arvoituksilla, mutta minä ymmärsin.

–Ei, ei ole sen nimistä kannetta, olen kaikki rekisteröinyt. Ymmärsithän.

Tottakai minä ymmärsin, tätä en unohda koskaan.

–Kiitos, Anna. Ymmärrän.

En ajatellut sitä, että olisimme Annan kanssa tehneet jotain väärin, yritin vain pelastaa velimiehen häpeältä. Olisihan se ollut ikävä juttu, jos poika olisi joutunut oikeuteen. Ikää miehellä seitsemäntoista vuotta, viisi vuotta joka päivä lähtenyt töihin, satoi sitten, tai paistoi. Oikeudessa nämä asiat menee kuin liukuhihnalla, ei kukaan yritä selvittää

tilannetta, erottaa systemaattinen rokulien tekijä tämmöisestä kerta tapahtumasta. Kun illalla tulin töistä, oli kotona hiljaista porukkaa.

–Kävitkö sinä tirehtöörin puheilla? –Äiti ei enää kestänyt hiljaisuutta.

–En käynyt, mutta asia on selvitetty, älkää kysykö miten, on parempi, jos tiedän sen vain minä yksin.

Siitä ei enää puhuttu, mutta Ville heräsi sen jälkeen vaikka keskellä yötä.

Elämme kevättä 1945. Minä vuorostani menen Belomorskiin pankkiin asioille. Noora oli sairastunut vakavasti, ja mikä ihme se olisi, paikkoja junassa ei koskaan ole, Noora on joutunut matkustamaan rahasäkkien ja korttilaukkuen kanssa vaunujen välissä, vaunun katolla. Kerran hänen nähden miehen nakkasi maahan, kun hän ei hoksannut aikanaan kumartua sähköjohtojen alla, sekin oli yksi ihme, mies jäi eloon, vaikka sai pysyvän invaliteetin. Äiti oli huolissaan:

–Mihin sinä siellä Belomorskissa niijen rahojen kanssa?

–Älä pelkää, kyllä minä jotain keksin.

Olin joskus saanut säästöpankin kellarikerroksessa asuvan suomalaisen perheen osoitteen, tiesin, että siellä voisin olla yötä. Eihän suomalaisessa perheessä ainakaan varasteta, se on aivan yleinen käsitys koko suomalaisesta kansasta. Venäläisten kesken siitä puheen ollen kerrottiin tosi tarinana sitä, miten suomalainen on opetettu olemaan varastamatta.

Suomessa, kuulema, on ollut laki, että jos on varastanut, lyödään kirveellä sormi poikki, se toistuu niin kauan, kun sormia riittää. Sitten on vuorossa koko käsi. Minä olin jutun kuullut Venäjällä useammalla puolella maata, en mitenkään kommentoinut, suomalaisilta en tätä ollut kuullut, mutta hyvältä se kuulosti, että meihin voi luottaa. En yrittänytään korjata toisten luuloa. Vaikka tähän on aivan jonkun muun itämaisen kansan historiasta.

Tulin asunnolle suuren matkalaukun kanssa, joka oli täynnä rahaa.

–Täti, (häpeäkseni en muista sukunimiä, hänen tytär Sirkka oli naimisissa meidän työntekijän Seronosovin kanssa) saanko olla teillä yötä, olen pankista saanut palkkarahat, enkä uskalla niiden kanssa mennä hotelliin.

–Saat sinä jäädä, en minä minnekään lähde, eikä meillä vieraita käy.

Työnsimme matkalaukun sängyn alle, oli kaunis kevätpäivä, ihmisten käytöksessä oli jännitystä. Tiedettiin, että taistellaan jo Berliinin kaduilla, sota lähestyi loppuaan.

Menimme aikuisin nukkumaan. Aamuyöllä koko kaupunki oli jaloillaan. Jätimme rahat sängyn alle ja lähdimme myös katsomaan. Lentokentän suunnalla ammuttiin tykeillä monivärisiä raketteja ilmaan. Kuului itkua, naurua, hanurin soittoa. Sota on päättynyt! Vastaantulijat halusivat toisiaan, sota on loppunut. Aivan muistuttaa pääsiäistä, silloinhan ihmiset halua vastaantulijaa ja sanovat “Kristus on ylösnoussut” ja hänelle vastataan “On todella noussut”, vaikka maata pidetäänkin ateistisena jo kymmeniä vuosia, ei traditioita saa kitkettyä pois.

Moni näistä riemuitsevistä ihmisistä saa myöhästyneen ilmoituksen “kadonnut tietämättömiin”, mutta tämä ei tarkoita kaatunut, jää varaa toivoon. Tulee vielä

ilmoituksia “kaatunut isänmaata puolustaessa”. Mutta tänään on juhla, tänään juhlitaan Voiton päivää.

Meidänkin työmaalla oli mies, joka oli palanut tankissa, kasvoista ei olisi tuntenut häntä samaksi, joka lähti sotaan. Hän ei kirjoittanut edes vanhemmilleen, että on elossa, pelkäsi, minkä vaikutuksen arvet tekevät, vanhemmat ovat saaneet jo ilmoituksen, että hän on kaatunut.

Aamulla 9 päivä toukokuuta lähdin kotiin. Junalippuja ei myyty ollenkaan, luukulla oli lappu, että junassa ei ole paikkoja. Päätin mennä junaan ilman lippua, paikkoja vaunussa oli, olisiko rautatien työntekijät niin sekaisin hyvistä uutisista, että eivät huolehtineet töitään. Tai toinen mahdollisuus, ilman lippua matkustavat joutuivat maksamaan sakkoa, joka oli montaa kertaa suurempi, kuin lipun hinta. En voinut jäädäkään.

Kun jonkun aikaa juna oli ollut matkalla, vaunuun tuli lipuntarkastaja:

–Lippu, olkaa hyvä.

–Lippua ei ole, Belomorskissa ei myyty lippuja, vaikka vaunussa on paikkoja. Tarkastaja ottaa esille sakkovihkon.

–Sakkoa minä en maksa, korkeintaan lipunhinnan.

–Heitän seuraavalla asemalla sinut ulos junasta.

Tarkastaja ei unohtanut röyhkeyttäni, juuri ennen Njuhtshan asemaa hän palasi vaunuun.

–Nyt maksat sakon, tai lähdet junasta pois.

–Minä en voi lähteä junasta pois, pyytäisin, että jatkettaisiin vaunun hoitajan kopissa.

–Mikä sinä sitten luulet olevasi, en kuuntele mitään selityksiä, sakon maksat.

Mutta lähti kumminkin minun kanssa vaunun hoitajan koppiin. Aukaisin siellä matkalaukun, joka oli täynnä rahaa. Tarkastajan naama venähti.

–Tässä on komennusmääräys, uskallatteko heittää minut vaunusta? Tällä tavalla joudumme matkustamaan, ilman lippuja, katolla ja vaikka millä konstilla. Nyt vaunussa on kiinnitetty huomio minuun ja matkalaukkuun, en uskalla mennä paikalleni, –tees–kentelin enemmän, kuin olisi tarvittu.

–Hmm. Anna hänen mennä tässä perille asti, –sanoi tarkastaja vaununhoitajalle.

Malengan asemalla vaununhoitaja kohteliaasti nosti raskaan matkalaukun maahan, tulin perässä, en voinut edellä mennä, jos vaikka juna olisi lähtenyt ja laukku mennyt.

Täälläkään ei ole ketään vastassa. Kolmatta kilometriä pitää kantaa laukku keskukseen asti. Mitenhän Noora jaksaa, kuukaudesta toiseen ja montakin kertaa kuussa?

Keskuksessa on ollut joukkokokous Voiton kunniaksi, 9 toukokuuta on ilmoitettu vapaapäiväksi, kalenteriin se merkitään punaisella juhlapäiväksi. Vastaan kapulatietä on tulossa joukko työläisiä ja heidän edellä mestari Krivopalov, punainen lippu liehuen, he ovat olleet joukkokokouksessa ja nyt palaavat asunnoilleen. Minä kävelen rautatietä myöten muuttamalla puolelta toiselle raskasta laukkuun, tai seisoskellen levähtämässä.

–Jolotshka, saitko pankista rahaa, tuotko meille tänään tilin ?

Tästähän ei pitäisi kenenkään tietää, milloin ja miten rahaa kuljetetaan. Siinä ovat ne varoimenpiteet, kaikki tietävät, että kuljetamme rahaa ilman vartiointia, junissa, jossa matkustaa kaikenlaisia ihmisiä. Mutta jos joku valittaa, että rahoja pidetään kassakaapissa vuorokauden, on pankki heti takajaloillaan, kuinkas muuten, ne voidaan

varastaa sieltä. Nyt ei ole kassakaan auki, vien rahat kotiin sängyn alle, enkä malta istua niitä vahtimassa, eikä tänään kukaan mistään valita, tänään juhlietaan Voittoa.

–Äiti, oletko kotona, jos minäkin käyn kylällä ?

–Mee vain, kotona minä oon.

Iso matkalaukku jää sängyn alle, odottamaan seuraavaa päivää. Kylällä tulee vastaan iloisia ihmisiä.

–Jolotshka, Noora on sairas, rupeatko sinä tänään jakamaan palkkaa.

–Sinähän toit rahat, mikset jakaisi?

–Tänään on juhla, enkä pääse edes konttooriin.–Ihmiset tarvitsevat rahaa.

–Olisitta te rosvoille hyvää saalista, on vain kumma, että ootta päännä säilyttäneet tähän asti, –äiti on aina huolissaan tästä rahan kuljettamisesta.

Työt jatkui, niin kuin ennenkin, vielä pitkäksi ajaksi jäivät leipäkortit, tuntui, että ajoittain oli vielä tiukempaakin. Ameriikasta tuli humanitääristä apua.

–Jolotshka, käy kirjoittamassa ylös, mitä siellä on, että ammattiliitto tietää mitä jaetaan– lähetti pääkirjanpitäjä minut varastolle katsomaan ja kirjoittamaan kaikki ylös.

Aukasimme varastonhoitajan kanssa säkit, mutta täytyi heti todeta, että ei Ameriikassa ollut mitään käsitystä siitä, mitä alaston ihminen arktisessa Karjalassa tarvitsee. Kaikkia kevyitä naisten hepeneitä, joitakin miesten vaatteita oli kunnollisempia. Minäkin sain miesten syystakin, se oli niin iso, että räätäliiverstaassa siitä saatiin minulle hyvä, suora takki, jota pidin vuosikausia. Mutta silloin heti toin konttooriin näyttöksi neljä hurjan muodikasta hattua. Panimme tyttöjen kanssa ne päähän ja menimme heti ikuistamaan kuvaan Ameriikan lahjat. Minulle tuli semmoinen leveälierinen olkihattu, jossa oli leuan alla iso musta rusetti ja koristeena muovisia hedelmiä. Pieni kuva on tallessa. Noora valitsi hatun, joka oli huopaa, lierin reunat oli leikattu kapeiksi suikaleiksi. Saatiinhan ainakin pitää vähän lystiä. Se olikin ainoa kerta, kun sodan aikana jostain maailmalta saimme jotain apua.

Kevät oli tullut Astrakaaniin, Natshalovon kolhoosissa on kevätkynnöt pahasti jääneet jälkeen. Milläpä niitä saa aikanaan kynnettyä kun kolhoosissa on vain ruokapulassa kamppailevia naisia ja lapsia. Pellolle ei ole vietävänä yhtään kunnossa olevaa traktoria. Kyntämässä on joku kameli, apuun on tuotu kolhoosin härät. Härät ovat tunnetusti itsepäisiä otuksia, ja jos se on päättänyt olla liikkumatta paikalta, ei sitä pakolla kyllä saa liikkumaan.

Eeva on aina ollut eläinrakas, osannut käsitellä hevosia, ennennäkemättömiä kameleja, puheenjohtaja päätti, että pärjät sinä häränkin kanssa. Vaikka taas keväällä malaria oli vaivannut enempi, kuin talvisin, täytyi lähteä kyntämään. Oli sovittu, että jos tulee kohtauksia, saa maata puun alla niin kauan, kun kuume menee ohi.

–Tsob-tsobe!– Ja härät lähtee liikkeelle, hitaasti ja mulkoillen, mutta eteenpäin.

Pellon laidasta kohti kyntäjiä juoksee poikia, onkohan kylässä jotain tapahtunut. Pojat tietää kaikki ensimmäisinä ja paljon joutuimmin saavat tiedon eteenpäin.

–Sota on päättynyt! Sota on päättynyt! On allekirjoitettu antautumisasiakirjat! Härät säikähtivät poikien huutoa, särkivät kahta härkää yhdistävät kaulapuut ja juoksivat jokeen, josta niitä oli vaikea houkutella pois.

Tältä päivältä saavat työt jäädä, mennään kolhoosin konttooriin, pitää saada tietää onko tämä totta. Konttoorille ovat tulleet jo muiltakin pelloilta. Kyllä se on totta, sota on päättynyt. Puheenjohtaja katsoo tarpeelliseksi sanoa jonkun sanan, lohduttaa niitä, joiden läheiset eivät palaa, antaa toivoa niille, joiden läheisistä ei vielä tiedetä, ovatko säilyttäneet henkensä tähän päivään asti. Kirjeet, niin hyvien, kuin huonojenkin tietojen kanssa, voivat vielä olla matkalla, eikä ole tietoa, kuinka kauan jatkuu tämä tietämättömyys.

Jotkut itkee ilosta, joillekin tulee uudestaan mieleen ennemmin saatu tieto läheisen kaatumisesta. Eevasta olo tuntuu tyhjältä, onhan hyvä, että sota on päättynyt, mutta mitä tieto tuo tullessaan. Voiko hän lähteä täältä Karjalaan? Tuntuu, että jos sinne voisi lähteä, kaikki selviäsi itsestään, tämä tietämättömyys on kaikesta pahempaa. Taas lähtee Paihin yksi kirje. Jääkö tämäkin ilman vastausta? Mikä on tulevai-suus? Nyt kumminkin huomisaamuna taas härkien kanssa pelloille. Kyllä härkien kanssa pärjää, mutta kovat kokkareet paljaiden jalkojen alla ovat tehneet jalkapohjat niin helliksi, ettei tahdo voida kulkea edes kylätietä. Ja vielä illalla Eeva oli luvannut käydä talon emännän lehmän kanssa jossain pellonreunassa. Paimentamatta lehmää ei uskalla laskea ulos, vaikka se löytäisikin jo jotain syötävää, sillä lehmä olisi kohta jonkun puutarhassa.

Nykyinen direktööri Fljugrant Filimon Saveljevitch Ukrainasta kotoisin, oli opintojensa jälkeen mennyt naimisiin karjalaisen tytön Kondratjevan Fenjan kanssa ja jäänyt pysyvästi asumaan Karjalaan.

Fljugrant suhtautui työhönsä vakavasti, oli vaativainen, eikä hänestä kaikki pitäneet. Hän ei aina uskonut sitä, mitä työnjohtajat ja mestarit kertoivat, vaan meni metsään, suksilla, hevosella, jalkaisin. Jos työ suoritettiin huolimattomasti, ei käytetty suojeluvälineitä, työaikana istuskeltiin nuotiolla, hän ei puhunut mitään, mutta iltapalaverissa mestari sai kuulla kunniansa, hänelle annettiin aikaa korjata tilanne ja jonkun päivän päästä Fljugrant itse tarkasti, miten määräys toimii. Lika ja epäjärjestys häntä raivostuttivat. Työt alkoivat sujua paremmin.

Ollessaan vaativainen työntekijöitä kohti, oli hän sitä myös ylöspäin olevaa johtoa kohti. Jos tähän asti metsurit saivat työhön kuuluvat vaatteet aina silloin, kun sattui varastossa olemaan, tehtiin nyt tarkat kortit siitä päivästä, kun vaatteet oli annettu ja aina oli tiedossa, paljonko pitää vaatia lisää. Järjestettiin työmaalta pois lähteviltä käytettyjen vaatteiden vastaanotto, joita säilytettiin varastossa ja jaettiin väliaikaisesti tulleille tai värvätyille siksi aikaa, kun saadaan lisää. Normien mukaan metsurit ja muissa töissä, jotka rinnastettiin metsätöihin, saivat toppatakin, toppahousut ja huopatossut kerran kahdeksi talveksi, kevyen työpuvun ja saappaat kahdeksaksitoista kuukaudeksi. Metsäteollisuuden johto oli Karjalassa kahdessa portaassa, Yhtymä Karellespron ja trustit, Moskovassa Glavk ja Ministeriö.

131–llä kilometrillä, jossa tähän asti oli ollut keskus, rakennettiin jonkun verran lautalevytaloja, joita tehtiin Belomorskin ja Kesäjoen sahoilla. Mutta asutuskeskuksen rakennussuunitelman mukaan pitäisi keskuksen siirtyä entiselle ykköskylälle.

Palaverissa Fljugrant otti esille piirustuksen ja sanoi, että tähän syntyy keskus.

–Jos on huonoa maaperää, niin se on juuri tuossa. Läpipääsemätön suo, –sanoi vanha metsänhakkuupuolen johtaja Ivan Rjadov. Oli muitakin tyytymättömien ääniä.

–Keskus pitää sitoa vesilähteisiin ja rautatiehen. Tässä on Malengajoki ja nimetön puro, rautatieasema kahden kilometrin päässä.

Ei läheskään heti, mutta sen projektin mukaan kumminkin aikanaan rakentaminen aloitettiin.

Vaikka koko Karjalan metsäteollisuus oli uudelleen rakennettava, saatiin jonkun verran rahoitusta Malengan rakentamiseen, eikä siinä viimeisellä tilalla ollut Fljugrantin jyrkkä luonne.

Ameriikka ja Japani ovat aloittaneet sodan Kaukoidässä. Sotakalustoa on nyt kuljetettu itään. Ameriikan liittolaisena Neuvostoliitto yhtyy sotaan. Hirosimassa ovat räjähtäneet ensimmäiset ameriikkalaiset atomipommit. Tieto tuhon kauhusta tulee myöhemmin. Sota on kaukana itärajalla, metsätöistä ei ketään oteta nyt sotaan, se ei vaikuta mitenkään meidän jokapäiväiseen elämään. Miehiä tarvitaan metsätöissä, on aloitettu jälleenrakentaminen.

Satuin taas olemaan Belomorskissa, istuin kampaamossa, laitettiin elämäni ensimmäinen permanentti hiuksiin, kun radiosta tuli niin usein kuultu “ Huomio, huomio, puhuu kaikki Neuvostoliiton radioasemat”

–Mikä nyt ?

–Sota on loppunut.

Vuosi 1946. Asumme vieläkin Villen kyhäämässä mökissä. Takkiset ovat lähteneet Paihin. Jäi vain Marjatta, hän on mennyt naimisiin Borisovin kanssa ja muuttanut mökistä pois. Koko mökki on nyt meidän hallussa, Ville leikkasi seinään ovenreiän, ei siihen ovia koskaan pantu, ja Takkisten puolesta tuli minulle “kamari.” Hökkeli oli vain niin kylmä, että talvella pidetään tulta ympäri vuorokauden. Lautaseinien sahanpurut ovat laskeutuneet, eikä mökkiin saatu mitään lämpöeristettä.

Kun Ville ja äiti tulivat takaisin, muutti Aune pois meiltä, mutta kävi usein. Aune tiesi, minne hänen isä oli haudannut tavarat ja lähti katsomaan Paihin, olisiko mitään säilynyt. Hän löysi tavarahaudan, mutta vaatteet oli hajonneet. Hän toi mukanaan grammofonin, josta oli lahoneet kaikki puiset osat. Joitakin levyjä oli siedettävässä kunnossa.

Grammofonin vieteri vedettiin ja kun sormella vähän auttoi kuuli Lännen lokarin, Vapaan Venäjän marssin, ja vielä joitain kappaleita, jos piti korvaa lähellä. Aunekin lähti Paihin.

–Tuossa on taas sulle postia, vihtiiki kirjottaa nuin mahottomasti.

–Etkö katsonut mistä ne ovat?

–Mitäpä minä niistä. . .

–Arvaa, keneltä tässä on kirje? Eevalta. Hän on kirjoittanut Paihin, joku on tiennyt minun osoitteen ja lähettänyt kirjeen tänne. Onhan siellä nyt paljon ihmisiä, jotka tietävät, että olemme täällä.

–Voi hyvä ihme! Ilmankos minun suuta on niin syyhyttänyt. Kuusi vuotta on kulunut, – äiti oli syvästi liikuttunut.

Kirjeessä oli joku rivi venäjäksi. Eeva ilmoitti, että on evakkona joutunut Kaspian merelle, etsinyt meitä koko tämän ajan.

–Kirjotetaan heti, saat huomenna viijä postiin.

–Älä vain heti ala odottamaan vastausta, matkaa on melkein neljä tuhatta kilometriä.

Monta junaan joutuu kirjekin vaihtamaan.

Kauan saimme odottaa Eevan seuraavaa kirjettä. Mutta tulihan se, hän kirjoitti, että hänellä ei ole mitään todisteita omasta henkilöllisyydestä, työkirja ja passi olivat menneet hukkaan evakuoitessa.

Sortavalaan tultua kesällä 1941 Eeva oli luovuttanut passin sisäänkirjoitettavaksi, tavallisesti passi palautetaan jonkun päivän sisällä, työkirjat säilytetään työpaikan henkilöstöosastolla niin kauan, kun työsuhde jatkuu. Juuri siksi emme löytäneet Eevaa, hän ei ollut missään kirjoilla, muuta yleistä henkilöstörekisteriä ei maassa ole.

Kirjoitimme Eevalle, että hän yrittäisi saada vaikka lomatodistuksen, oli vielä voimassa sodanaikainen sääntö, että matkustaessa tarvittiin henkilöllisyystodistus.

Maaliskuussa 1946 jaettiin mitaleja “Uhrautuvasra työstä Suuren Isänmaallisen sodan vuosina 1941 -1945. “ Minäkin sain mitalin, ne, jotka sodan loputtua lähtivät ilman virallista Karellespromin siirtoa, eivät mitalia saaneet. Sillä se tarkoitti, että on katkaissut pitkäaikaisen työsuhteen, vaikka jatkoikin samassa systeemissä.

Nooran vanhin veli, Roi Tenho, tuli sotareissulta, hän oli huonossa kunnossa, sairastunut tuberkuloosiin ollessaan Suomen puolella vankina. Suurimman osan ajasta hän makasi vuoteessa. Lupasi kertoa veljelleen Rasselille, kun tulee vähän parempi olo, mitä kaikkea hänen kohdalleen oli sattunut. Hänet ja joitakin muita nuoria suomalaisia poikia oli armeijaan kutsuttua alettu valmentaa Suomen puolelle lähetettäväksi. Mikä oli tehtävä, ei Roi kerennyt kertoa. Siinä yskän puuskan välillä hän aina vähän jotain kertoi.

–Lähetettiin suoraa suden suuhun, omalla nimelläkin vielä. . . isän alkuperäisellä Tenhonen. . . siellä tiedettiin jo odottaa. . . suoraa ohranan syliin. . . ja vankilaan. Yksin sellissä monta vuotta. En nyt enää jaksa, joskus kerron.

Kun Suomessa olleet sotavangit palautettiin Neuvostoliittoon, lähetettiin joukko Kaukaasian kaivoksille. Roi joutui myös sinne, mutta ei voinut tehdä siellä työtä. Kun hän sai selville missä perhe asuu, pääsi omaisten luo.

Roi oli varovainen, ettei toiset olisi saanut tartuntaa hänestä. Ilmaa ei riittänyt, yskiessä tuli verta.

–Menkää tytöt, ette saa olla minun lähellä. . . –jaksoi hän pitää huolta terveistä.

Syrjään keskuksesta, lähemmäksi hakkuupaikkoja, rakennettiin asuntoja, ei nyt aivan savottakämppejä, mutta metsäpunkin asutus, jossa oli tarvittavat palvelut: kauppa,

ravintola, lasten päiväkoti. Nämä metsäteollisuuspiirin, eli Lespromhozin, asutuskylät ja teollisuusosastot saivatkin pysyvän nimen metsäpunti, eli lesopunkt.

Kortit ja palkka vietiin paikanpäälle. Yksi kassanhoitaja ei pystynyt menemään yhtenä päivänä joka paikkaan, matkaakin oli 3 -10 kilometriä. Tarvittaessa Noora auttoi minua palkan laskemisessa, minä vuorostani kävin niin monella metsäpunkilla jakamassa kortit ja rahat, kun kerkesin. Meitä ei kukaan millään kulkuneuvolla kuljettanut, jalkaisin, ilman vartiointia, ne matkat taittui. Kysymys vartioinnista nousi kyllä aina päälimmäiseksi, kun saapui erilaista tuntematonta väkeä, oli jo tiedossa, että kassanhoitajat jossain ovat joutuneet ryöstön uhriksi. Paikallisten karjalaisten ja merenrantalaisten tiedettiin olevan rehellistä kansaa, mutta tulokkaistahan ei voinut mennä takuuseen. Matkalla joku tuntematon vastaantulija saattoi kysyä:

–Minne, Jolotshka, viet palkkaa? Miksi te Nooran kanssa suostutte kulkemaan yksin, meidänkin joukossa tiedän olevan vankilakundeja.

Joskus joutui samana päivänä kahteenkin paikkaan menemään, yksin metsäpolkua rahalaukku mukana. Se oli työpäivän lisäksi parinkymmenenkin kilometrin lenkki. Emme osanneet pelätä rosvoja, korkeintaan lintua saattoi säikähtää, kun se pyrähti lentoon. Teeret eivät kauas lennä, jonkun matkan päässä ovat taas koivun oksilla vastassa. Riekkolauma saattoi laskea aivan lähelle ja sitten koko lauma yhtäaikaan siiville, kyllä minä niitä säikähdin montakin kertaa.

Keväällä kapearaiteisen tien penkareelle nousivat kyykäärmeet lämmittelemään, ne makasivat kerällä, jos niihin ei koskenut, sähisivät ja seurasivat päätä kääntelemällä.

Kerran kauniina kesäpäivänä olin tulossa kortinjakomatkalta, keskukseen saattoi olla vielä noin viisi kilometriä, satuin näkemään yhden maailman erikoisemman luonnonilmiön. Näytti kuin pilvet olisivat nousseet aurinkoiselle taivaalle. Kevyt tuuli kävi raittiimmaksi. Kaikille metsäneläjille tuli hätä, linnut nousi siivilleen, huutaen eri äänillä. Viimevuotiset puunlehdet rapisivat pienten eläjien jalkojen alla. Kuului suurempienkin liikettä. “Mitähän on tapahtumassa?” Säikähdin, enkä heti osannut edes järkevästi ajatella, ennen kuin huomasin kuun varjon nousevan auringon päälle. Olinhan kuullut auringon pimennyksestä, tiesin että silloin tällöin se tapahtuu. Mutta miten oli niin tapahtunut, että tällä kertaa minulla ei ollut mitään ennakkotietoja. Ilman muuta täyttä auringonpimennystä on osattu odottaa ja siitä varmaankin on ollut niin lehdissä, kuin radiossakin. Uutisia silloin ei tullut niin seurattua. Nyt se tuli minulle aivan täytenä yllätyksenä ja vielä täysi pimennys.

Istuin vanhalle puunrungolle ja seurasin tapahtumaa alusta loppuun saakka. Konttoorissa tytöt ovat varmasti savuttaneet lasin paloja, tai löytäneet käytettyjä filminpätkiä, mutta minä jouduin katsomaan paljaalla silmällä.

Nyt kuun varjo on täydellisenä auringon päällä, takaa näkyy kirkas korona, näyttää, että se leiskuu, paikoittain vaihtaa korkeutta. Vaikka saattoihan leiskua silmissäni, kun ei ollut suojaa. Koitin katsoa tuohenkäppyrän raosta, mutta ei se paljon auttanut. Oli jännittävää seurata eläviä olentoja, ne eivät ainakaan osanneet odottaa tämmöistä. Saalistettavat hyvin pian rauhoittuvat piiloon, näkyville alkoi ilmestyä saalistajia. Tunnelma oli aivan epäreaalinen, aivan toisenlaista olisi ollut ihmisten parissa, jossa seurattiin ja vaihdettiin mielipiteitä.

–Olimme kokonaisen tunnin ulkona seuraamassa auringon pimennystä, –kertoivat sihteerit, kun saavuimme perille.

–Se mitä minä näin, oli varmasti erikoisempaa.

Kerroin eläinten ja lintujen käyttäytymisestä, siitä miten keskipäivä vaihtui keskiyöksi.

–Etköhän taas kerro satujasi.

–Kirjoita tuosta lehteen, kerroit sen niin elävästi, se voisi kiinnostaa lukijoita.

–Sitä on seurattu joka puolella, en osaisi lisätä mitään uutta.

Oli nyt miten oli, mutta vieläkin ne tunteet ovat elävinä muistissa.

–Kyllä sulle nuijen korttien ja rahojen kans joskus käy hullusti, – äiti pelkäsi joka reissua.

–Mutta ajattelehan, Noora käy kaksi kertaa kuussa Belomorskissa, ympärillä aivan tuntemattomia ihmisiä ja täällä käy yhtä paljon metsäpunteilla kun minäkin, eikä hänen äiti pelkää.

–Pelekkää se, käynhän minä Tenhoskan luona, mutta mitäpä ne meidän puhheet teille merkitsee.

Noora haki rahat ja kortit aina Belomorskista yksin, eikä vaikeus aina ollut siinä, että joutui matkustamaan ilman paikkaa ja junan käytävillä, mutta kun kantamus oli ylivoimaisen raskas, eikä sitä voinut vieraan kannettavaksi luottaa.

–Hyvä, kun on pitkät jalat, pääsee vaunun katolle kiipeämään, siellä minä tänäänkin tulini.

–Noora laski leikkiä, vaikka asia oli vakava, hän oli 172 cm pitkä, minuun verrattuna melko paljon.

Eeva oli jo tottunut ajatukseen, että hän on maailmassa aivan yksin, kun sitten kesällä 1946 sai meidän kirjeen. Hän lähti heti miliisilaitokselle pyytämään jotain henkilöilytodistusta, että voisi lähteä vasta löytyneiden sukulaisten luo Karjalaan.

–Ei meillä ole mitään, minkä perusteella voisimme vahvistaa sinun henkilöilytodistuksen, olet syntynytkin aivan eri maassa, eikä siitäkään ole muuta todistusta, kun sinun oma kertomus. Ei millään pahalla, mutta tilanne on tällainen.

Kolhoosista ei myöskään annettu mitään paperia.

–Kolhoosilaiset ovat pysyvästi paikalla asuvia ihmisiä, eivätkä tarvitse mitään todistuksia tai passeja.

–Tiedättehän, että olen evakkona tullut Karjalasta, nyt kun sota on loppunut, haluan mennä äitini luo.

–Emme me voi, ei se ole meidän toiminta-alaa. Jos joku tarvitsee passia, saa sen miliisilaitoksen passipöydästä.

–Olen jo käynyt siellä.

Tuntui, kuin aika olisi pysähtynyt, kirjeiden välit olivat pitkiä, joskus kuukausitolkulla sai odottaa vastausta kirjeeseen. Olin lähettänyt meidän valokuvia, niistä Eeva voi nähdä, olemmeko muuttuneet. Eeva kirjoitti, että ei olisi tuntenut, jos olisin vastaan tullut.

Heinäkuussa 1946 tuotiin seuraava joukko karkoitettuja, viisisataa miestä, täysi junan lasti. Puunmittaajatytöt kävivät konttoorissa ja kertoivat:

–Tytöt, poikia tuotiin, heitä on paljon ja melkein kaikki nuoria ja komeita. Mutta meille sanottiin, että heidän kanssa ei saa tehdä tuttavuutta, miehet ovat pettureita, ovat olleet Vlasovin armeijassa ja sotineet saksalaisten puolella.

Henkilöstöosastolla tehtiin kiireesti listat, että pääsemme jakamaan kortit ja käteistä rahaa tulevaa palkkaa vastaan.

Osa lähtee metsäpunktille yhdeksän kilometrin päähän, heille viedään kortit paikanpäälle. Heti kun saimme luettelot valmiiksi, lähdin perään, jakamaan rahaa ja kortit. Koitin olla tarkkana, miehillä ei ollut mitään henkilöllisyyttä todistavaa. Kuulin puheesta, että tulijat ovat Ukrainasta, he lausuvat “G” melkein kuin “H”, tänne heidät tuotiin Donbassista, joka on kuuluisa taskuvarkaista .

En pitänyt kiirettä takaisin palatessa, oli kaunis kesäilta, ympärillä vilahteli metsäneläimiä ja lintuja. Kun lähestyin keskustaa, kuulin haitarin soittoa ja ihmisten puhetta. Mikä juhla siellä nyt on? Vähän puhdistettua itseäni hiestä ja pölystä halusin käydä katsomassa mitä siellä ulkona tapahtuu.

–Äiti, minä käyn katsomassa, mitä siellä tapahtuu.

–Etkö sinä oo väsyny ?

–En minä kauan ole, kuhan katson.

Ulkona tansittiin, ei siinä tanssilavaa ollut, kovalle paikalle keskelle kylää kerääntyi ihmiset ja tanssit lähti käyntiin. Ihmisiä oli paljon, uudet tulokkaatkin olivat jo tansseissa. Noorakin oli jo selvennyt töistään ja oli paikalla.

–Miten meni? Olivatko kaikki paikalla, –kyseli Noora minulta.

–Hyvin meni, kaikki tulivat.

Paikalle noussut ukkonen hajotti tanssit, mutta seuraava päivä oli taas aurinkoinen, sade oli puhdistanut ilman. Vastan käveli kolme nuorta miestä uusista tulokkaista, kaikki olivat avojaloin. Vaikka olin koko lapsuuteni toukokuusta syyskuuhun kulkenut avojaloin, näytti oudolta, että aikuiset miehet ovat ilman jalkineita. Kaksi heistä tunsu minut ja olivat halukkaita ilmaista sen, he olivat saaneet kortit minulta Uhtalla.

–Päivää. Milloin täällä tulee yö? Viime yön harhailimme kylällä eikä pimeää tullutkaan.

–Kyllä täällä yö on niin kuin muuallakin, pimeät yöt tulee syyskuussa.

–Meidät kolme siirrettiin tänne keskukseen.

–Miten niin kolme?

Muistan selvästi, että kolmas pojista ei ollut saamassa kortteja minulta. Se jäi minua vaivaamaan, mutta en jatkanut keskustelua.

Minulla oli tapa, kortteja tai rahaa jakaessa kiinnittää erikoinen huomio ihmisen silmiin ja käsiin. Silmät ja kädet ovat jokaisella ihmisellä erilaiset, eikä kertaakaan ollut tapahtunut, että joku olisi ilmoittanut väärän nime ja yrittänyt ottaa toisen rahat.

Oli kaunis kesä. Joka ilta ulkona syntyi tanssit ilman järjestelyjä. Tanssi paikalla maa oli tallattu kovaksi, se oli melkein kuin paremmassakin salissa

Meillä oli paljon töitä, heinäkuussa tehdään yhteenvedot puolen vuoden tuloksista, jouduimme iltaisin viipymään töissä myöhään. Tansseissa Puzikovin haitari oli saman pojan sylissä, jota en muistanut Uhtalta. Kyllä nuo sormet olisi pitänyt tunnistaa.

–Hyvää iltaa, vieressäni oli nuori mies, –nimeni on Gleb. Olen kuullut, kun teitä nimitetään Jolotshkaksi, mistä sellainen nimi?

–Se on pitempi juttu, eikä se ole minun oikea nimi.

–Huomasin, että seuraatte Nikolain soittoa, hän on oikein hyvä soittaja, mutta hänen on vaikea soittaa pienellä haitarilla, kun on soittanut viisirivisellä.

–En minä hänen soittoaan seuraa, olen vain utelias tietämään, kuka otti hänen kortit Uhtalla ja miksi hän ei ollut niitä itse ottamassa.

–Hän jäi keskustaan henkilöstöosaston määräyksestä, sovittiin, että minä otan ja tuon ne hänelle. Onko mahdollista, että muistatte kaikki ihmiset vain kerran nähtyä heidät? Nikolai huomasi, että puhumme Glebin kanssa, jätti haitarin sen omistajalle ja tuli luoksemme.

–Hyvää iltaa.

–Iltaa, –jatkoin Glebin kysymykseen, –jokaisessa on jotakin, joka jää mieleen, jos ei muuta, niin ensimmäinen kirjain sukunimestä.

Pavel Puzikov otti haitarin ja alkoi soittaa sitä mitä osasi. Yksi uusista tulokkaista tuli hakemaan tanssiin, alkoi tehdä tuttavuutta minun kenkien kustannuksella.

–Teidän kengät pitäisi korjata, olen suutari, korjaan ne maksutta. En minä sillä mitään takaa aja, mutta olisi kiva katsoa, jos jaloissanne olisi hyvät kengät. Mikä teidän nimi on? Minä olen Rashevskij.

Sanoin oikean nimeni, mutta niin kuin aina, ei Rashevskij sitä kuullut tai ymmärtänyt. Samassa tanssi päättyi, enkä jäänyt selvittelemään. Olihan se totta, Hilman kengät alkoivat olla aivan lopussa.

Seuraavina päivinä meni myöhään työssä, emmekä käyneet tansseissa.

–Jos tänään poikettaisi?– Kysyi Noora, kun olimme tulossa töistä.

Heti, kun olimme tulleet, tuli Gleb luoksemme kyselemään.

–Miksi ette käy joka ilta tansseissa tai elokuvissa? Emme ole nähneet teitä koko viikkona.

–Olemme olleet töissä.

–Miksi teitä joka ilta pidetään ylitöissä?

–Tämä nyt on sellainen aika vuodesta, että on paljon töitä.

Tanssit alkoivat hajaantua, Nikolai jätti haitarin Puzikoville ja lähti yhtämatkaa minun kanssa.

–Asun siinä parakissa, joka on teidän mökin vastapäätä, – sanoi Nikolai jotain puhuakseen.

–Silloinhan meillä on sama matka.

–Gleb on naimisissa, aivan ennen lähtöä pojat meni naimisiin, luulivat, että täällä ei ole tyttöjä, monet jo nyt katu pikaista naimisiinmenoa, – kertoi Nikolai kaveristaan.

Matka olikin sitten usein sama. Vähän kerrallan sain täydellisen kuvan Nikolain elämästä aivan lapsuudesta asti. Kuljimme kolmestaan, Noora, minä ja Nikolai. Tutut olivat uteliaita:

–Kumpi teistä seurustelee soittajapojan kanssa?

–Ei oikeastaan kumpikaan, –joskus liittyi muitakin seuraamme, useimmin Gleb, Nikolain ystävä. Vaihdettiin mielipiteitä luetuista kirjoista, nähdystä elokuvista, tai katseltiin tähtiä syystaivaalla.

Kerran Nikolai tuli ulkona vastaan, niin kuin aina huolellisesti pukeutuneena, mielessäni kävi, että kumma kun pojalla ei koskaan ole sama paita toista kertaa päällä.

–Eila, –Nikolai oppi lausumaan nimeni heti oikein, –kauppaan tuotiin samppanjaa, ostaisitteko Nooran kanssa näillä rahoilla. Minäkin tulen Nooran kotiin. Nikolailla oli kiire takaisin.

Löysin Nooran ja näytin rahatukkoa.

–Noora, mitä me tehdään? Nikolai käski ostaa kaikella rahalla samppanjaa.

–Mennään ostamaan.

Kaupassa oli kauppiaana suomalainen nainen, Aino Marjamäki.

–Sanoitko, että koko rahalla samppanjaa?–Ihmetteli Aino.

–Niin minä sanoin.

–Ottakaa tuo minun kori, tuotte sitten takaisin, miten sitä sylissä vie.

Aino rupesi laskemaan kynällä paperille, vaikka oli tiskillä helmitaulukin.

–Miksi sinä et käytä helmitaulua?

–Kynään minä luotan paremmin, kun tuohon ryssän järkeen, –Aino ei koskaan erikoisesti valinnut sanojaan, ja vaikka oli asunut kauan Venäjällä, ei ollut oikein oppinut venäjää, mutta työnsä suoritti erinomaisesti. Vaikka mihin aikaan vuorokaudesta hänelle tuli inventario, Aino istui syrjässä ja käski toisten mitata, punnita ja laskea, jos tulos ei ollut sama, kuin hänellä, sanoi hän vain, että laske uudestaan. Niin kauan laskettiin, että Aino sanoi, että nyt tuli oikein. Korttisysteemin aikana paljon nuoria tyttöjä joutui vajauksien takia vankilaan, ei Ainolla ollut koskaan mitään eroa kirjanpidon kanssa rahassa, eikä vajausta kupongeista. Tämä meni vähän taas syrjään.

Rahaa oli paljon, saimme monta pulloa samppanjaa. Menimme korin kanssa Tenholle, kohta sinne tuli Nikolaikin.

En ollut koskaan maistanut mitään niin ihanaa juotavaa, enkä yleensä minkäänlaista alkohoolia, jos ei oteta huomioon sitä lusikallista Doppel Kymmeliä, jota silloin Villen kanssa maisteltiin. Sampanja kauniisti poreili, mukavasti pisteli kieltä, tuntui, että tätähän juo vaikka kuinka paljon. Innostuin kauhean paljon puhumaan, nauroin itse, nauratin toisia. Nooran äitikin otti vähän samppanjaa, Roi nousi istumaan ja hänkin näytti paremmalta, jaksoi puhuaakin jonkun verran. Jätimme Roille täyden pullon, jos se vähän helpottaisi hänen oloaan.

Sitä lystiä ei kestänyt kauan, minulle tuli kiire ulos, oksensin kaiken juomani pois. Miten niin hyvä juoma teki niin pahan olon?

–Otatko vielä?– kiusasi Noora minua.

–Mieluummin teetä.

Kun lähdimme ulos, kysyin Nikolailta:

–Mistä sait niin paljon rahaa?

–Parakissa pojat pelaa korttia, kiusasivat minua, kun en pelaa. Jotain vastatekseni sanoin, että säälin teidän rahoja, häviätte ne. Sattui vain, että otin oikean kortin. Kortinpelaajien laki on, että pöydästä ei mennä pois ennen kuin rahat ovat yhdellä pelurilla. Kun huomasin ikkunasta sinut, sujautin voittorahat sinulle kenenkään tietämättä, loput hävisin tahallani, että olisin päässyt korttipöydästä pois. En minä ole pelannut ennemmin, enkä pelaa tulevaisuudessa.

–Miten sitten osasit? Ja mitä teet vaatteillesi, kun samoja paitoja et käytä kuin kerran?

–Suurkaupungin kasvatusta. Seurasimme poikien kanssa korttipeliä torilla ja sitten kotona pelattiin napeilla, makiiaisilla, tai vain pisteillä. Paita? Aina kun paita likaantuu, myyn sen ja ostan uuden tilalle. Joskus jään vielä voitollekin. Torilta olen oppinut ostamaan ja siellä myymään.

–Meillä Karjalassa torimyynti-osto on melko outoa.

–Elämässä on paljon outoa. Olemme asuneet samassa maassa, mutta aivan erilaisessa ympäristössä. Metsä ja järvet ovat Karjalassa kauniita, mutta sääsket ja nuo pikkuötökät ovat niin ilkeitä, että pelkään mennä metsään. Metsässä on marjoja, mutta en osaa ollenkaan liikkua siellä.

Nikolai kertoi etelän aroista, viljapelloista, jotka ovat kuin meri, josta ei näy rantoja. Donbassin hiilikaivoksista, suuresta Luganskin kaupungista, jossa asuu hänen vanhemmat. Näistä keskusteluista sain täydellisen kuvan siitä elämästä, mikä hänellä oli ollut ennen Karjalaan tuloa.

Nikolai oli syntynyt Belgorodin alueella, maanviljelijän perheessä viidentenä lapsena. Perhe tuli toimeen sillä, mitä maa tuotti. Vuonna 1933 alkoi kollektivisointi, isä kieltäytyi liittymästä kolhoosiin, hänet ilmoitettiin kulakiksi.

Yöllä, ennenkuin komitea tuli hakemaan pakkoluovutettavaksi määrättyä karjaa ja maita, oli isä lähtenyt vanhempien poikien kanssa kivihiihikaivoksille, sieltä ei kukaan tulisi etsimään, siellä tarvittiin työvoimaa. Jonkun ajan kuluttua perhe oli muuttanut isän luo. Kutsuntaikä armeijaan oli kaksikymmentä vuotta. Kun saksalaiset lähestyivät Luganskia, kaikki nuoret miehet evakuoitiin kaupungista Uralille, ja siellä allettiin kouluttaa armeijaa varten. Kun sitten kutsuntaikä oli täysi, lähetettiin rintamalle, ensin autonkuljettajana, tiukan paikan tullen eturiviin. Saksalaisten eteneminen oli niin joutuisaa, ennen kuin valmistuttiin ottamaan vastaan hyökkäystä, olivat saksalaiset jo selän takana. Siitä alkoi sotavankeus, keskitysleiri, sitten Venäjän puolella vankila sotavankeudesta. Mutta kun ei ollut näyttöä petturuudesta, karkoitettiin Nikolai kuudeksi vuodeksi Karjalaan, ilmoitettiin, että se on Valtion tarkastusaika.

Olihan meille kaikille selvä, että vangitsemiset 30 luvulla, karkoitettut kulakit, jotka heti karkoituspaikkaan tultuaan alkoi muokata maata ja kasvattaa vihanneksia, ja nyt tuhannet nuoret miehet karkoitettuna siitä, että olivat joutuneet sotavangiksi, oli järjetöntä. Kai meille kaikille kasvoi joku suojelumekanismi, jota emme itsekään tiedostaneet. Kaikki se tuntui aivan normaalilta, emme hyväksynyt kaikkea, mitä tapahtui, mutta emme myös tehneet mitään, joka olisi voinut estää tapahtumat. Olisiko edes ollut mitään tehtävissä. Jokaiseen junaan oli liitetty vanginkuljetusvaunu, niin tyhmältä kuin se nyt tuntuukin, tuntui se silloin luonnolliselta.

Minä tiesin, että Nikolai puhuu totta, ja ymmärsin että tuhannet kärsii nyt ilman minkäänlaista syytä. Eiköhän se ollut työvoiman siirtoa tarpeellisiin kohteisiin, kun ihmisiltä on riistetty oikeudet, he tyytyvät huonompiinkin olosuhteisiin.

Eevan kirjeet viipyivät matkalla kauan, ja tulivat harvoin, ne olivat lyhyitä ja epätoivoisia.

–Mikä ihme siinä on, että se ei pääse sieltä pois?

–Hänellä ei ole mitään henkilöilystodistusta, junaan ei vielä voi mennä ilman sitä. Eikä passaa nyt houkutella matkaan ilman sitä, nyt edes tiedämme missä hän on, mutta jos matkalla yllätystarkastuksessa ei pysty todistamaan, sitten emme saakaan tietää, missä hän voisi olla. Jos hän nyt jonkunlaisen lomapaperin onnistuisi saamaan, täällä sitten järjestäisi kaikki muu paljon helpommin, –yritin lohduttaa äitiä, niinkuin osasin. Äiti oli kirjoittanut Suomeen serkulleen Toinille ja isän veljen vaimolle ja nyt odotti vastauksia.

Ensimmäiset kirjeet Suomesta eivät tuoneet iloa. Ida mummo, äidin äiti oli kuollut talvella 1943. Ilmarin poika, Kauko–serkku oli mennyt katsomaan, miksi mummon savupiipusta ei tule savua ja löysi mummon kuolleena. Kengät oli nätisti laitettu kuivamaan, pelti oli pantu kiinni ja luultavasti liian aikuisin, kaikki olivat sitä mieltä että mummo kuoli häkämyrkytykseen.

Vaari, Matti Ainasoja, oli jo ennen sotia halvaantunut ja kun hoitoa ei voitu järjestää kotona, joutui hän kunnalliskotiin, jossa hänen päivänsä loppui.

Isän veljet Eemeli ja Frans, siskot Anna ja Maija olivat elossa.

–Ei kai siellä enää kettää oo, joka oottais, jos nyt Pylvään tytöt vastaisivat kirjeisiin. Kyllä minä mielelläni kävisin ees kattomassa,– puhui äiti.

On aivan selvää, että kaikki nämä vuodet äidin sydäntä on painanut koti-ikävä . Myös syyllisyyden tunne siitä, että oli jättänyt omat vanhempansa, eikä vuosikausiin voinut edes kirjoittaa.

Kun äidit keskenään puhuivat lapsistaan, ja niistä toiveista mitä lapsilta odotettiin, ruukasi meidän äiti sanoa:

–En kai minä voi ees oottaa lapsiltani mittää, olenhan minäki jättäny vanhempani oman onnesa nojaan. Isäki on kuollu kunnalliskoissa ja äiti-riepu elääkseen kulki ihmisille kehräämässä. Sinne mökkiin kuoli yksinäisenä.

Äidin kirje Suomeen Annalle, isän veljen vaimolle.

Malenka 31. 10. 46

Kiitos monta tuhatta rakas Anna kirjeestä jonka sain vasta tänään ja rupesin heti vastaamaan.

Me jällelle jääneet olemme terveenä ja voimme oikein hyvin. Minä pidän kotihommista vain huolen. Eila ja Ville on työssä. Eeva on kaukana, hän oli Sortavalassa silloin kun sota alkoi. Sieltä hän joutui kauvas, hän on Mustan meren (Kaspian E. K.) rannalla. Eilen saimme taas kirjeen ja nyt tulee pois. Minulla on lapset hyvissä töissä. Eila on laskutuspuolen vanhin puhalteri (kirjanpitäjä E. K.)konttoorissa ja Ville masinisti (veturinkuljettaja E. K.) ajelee veturia. On aika poikaviikari, aina saamme hänelle nauraa. Niin Anna, et sanonu olleen mitään muutosta perheessäsi, se on hyvä. Meidän perheessä on ollu yhtä jos toistaki. Sanotaan että koettelemukset tuovat onnen. Ehkäpä nyt minulla on ainaki hyvä. Eila ja Ville ovat minulle oikein hyvät.

Kili (vuohi E. K.) meillä on josta saadaan maitoa. Viime talvena oli sika, nyt ei otettu. Ajattelin, että keväällä on parempi ottaa porsas.

Kirjoita nyt kaikista miten Kupsalan Anna jaksaa ja onko Eemelin perhe missä ja onko hänellä paljon lapsia. Ja entäs täti-Maija (tarkoittaa isän siskoa E. K.) onko hän yksin? Kerro heille kaikille terveisiä ja käske kirjoittaa. Eipä nyt enempää, terveisiä kaikille tutuille, meiltä kaikilta rakkaat terveiset teille kaikille.

Piirsi Aino.

Äiti kävi Tenhon Hildan luona, kun hän sieltä tuli, kertoi hän meille:

–Voi hyvä surkia, miten Tenhoska kestää, Roi on nyt niin huono, että ei loppuun monta päivää mene.

Roin poismeno oli raskas. Ikkunat ja ovet olivat aina auki, ilmaa ei riittänyt.

Kun hän näki äitinsä itkettyneet silmät koitti hän sanoa:

–Älkää surko. . . mielissäni. . . pääsen pois. En pystynyt. . . kertomaan. . .

Rasseli. . . älä tee samoja. . . virheitä. . . –koitti Roi yskän puuskan välissä puhua.

Hän oli loppuun asti hyvin varovainen, yskökset sylki lasipurkkiin klooriveteen, ne olivatkin jo paljasta verta.

–Keuhkot. . . kappaleina. . . tulee loppu.

Viimeinen yskänpuuska lopetti kärsimylset. Hautajaiset oli hiljaiset, ketään vieraita ei ollut saattamassa.

–Eihän tässä muuta voinut odottaakkaan, – surullisena hautajaisten jälkeen sanoi Hilda.

Noora on sairastunut, monta päivää on jatkunut korkea kuume. Hänen äiti tuli meillä käymään ja sanoi:

–Käy, Eila katsomassa, Noora on sairaana eikä näytä mitkään lääkkeitä tehoavan, hän pyysi, että tulisit pian.

Menin Nooran luo.

–Ota kassakaapinavain, pane ylös, mitä kassassa on. Kahden päivän kassa on päättämättä, tee päätös. Välskäri Katerina kävi minun luona, mutta ei hän paljoakaan osannut auttaa, ei ole lääkkeitä, vain sooda tai suolavesikurlaus.

Tein kassanpäätöksen, tarkistin rahat, kyllä ne täsmäsivät päätteen kanssa, mutta käteisen tilalla oli viidentuhannen kuitti.

“Minä, Pasetshnik Ivan, olen saanut Malengan Lespromhozin (metsä-teollisuuspiirin) kassasta lainaa viisituhatta ruplaa. Allekirjoitus” Lapun takana Nooran käsialalla kirjoitettu “pääkirjanpitäjän määräys, ja päivämäärä.

Odotin, kunnes jäin pääkirjanpitäjän kanssa kahden ja kysyin:

–Nikolai Pavlovitsh, mitä tälle tehdään?– Näytin kuittia.

–Pasetshnik tuo rahat, pidä sitä niin kauan rahajäännöksenä.

Ymmärsin, että kuitti on luvaton, summa oli niin suuri, kun pääkirjanpitäjän puolenvuoden palkka. Olimme lainanneet joskus kaupasta rahaa, jos oli oikein suuri tarve, tuli uusia työläisiä, joilla ei ollut edes välttämättömään, eikä muualta voitu saada.

Pankki oli sadankolmenkymmenen kilometrin päässä, juna sinne meni vain kerran vuorokaudessa, eikä aina rahaa ollut edes tililläkään. Mutta lainata näin päin, antaa kauppaan, heillä laillista tarvetta ei kerta kaikkiaan saattanut olla. Mutta olin tottunut luottamaan pääkirjanpitäjään, enkä sen enempää kysellyt.

Nooran tilanne huononi. Otin yhteyttä Belokuroviin, vaikka niiden tappelu–tanssien jälkeen Nooran ja hänen välit olivatkin viileät.

–Gonja, Noora on hyvin sairas, ei ole lääkäriä, eikä lääkkeitä, voisitko saada luvan, että Nooran luona voisi käydä saksalainen lääkäri.

–Tulemme heti.

Belokurov toi lääkärin niin joutuin, kun oli mahdollista viiden kilometrin päästä jalkaisin tulla. Nooran Hilda äiti oli aikanaan Suomesta muuttanut Ameriikkaan, siellä oppinut jonkun verran puhumaan englantia, sillä hän nyt kommunikoi lääkärin kanssa. Lääkäri oli todellinen herrasmies.

–Tilanne on hyvin vakava, täytyy saada lupa jokapäiväiseen käyntiin.

Käännyimme sotavankileirin päällikön puoleen, hän ymmärsi tilanteen ja saimme luvan, lääkäri sai käydä ilman vartijaa joka päivä. Lääkintä alkoi sintomycinillä, uusi lääke siihen aikaan, lääkkeitkin lääkäri sai tuoda mukanaan.

Yhtenä päivänä Hilda täti tuli meille ja sanoi:

–Eilan pitäisi heti mennä Nooran luo, on, kuulema, asiaa. Mistä sitä asiaakin tulee, kun yksin päiväkaudet makaa.

Oli totta, että hyvin paljon Noora joutui olemaan yksin, minä hoidin kassaa oman työn ohella, enkä joutanut, kun aina meni töissä niin myöhään.

Lähdin heti. Noora näytti virkeämmältä, kuume oli laskenut.

–En osannut odottaa, että tällaisessa korvessa voisi tavata sivistyneitä ihmisiä. En voi peittää ihastustani,– oli hän sanonut Nooralle, ja suudellut. Tämä kohtaaminen oli tehnyt syvän vaikutuksen Nooraan.

–Enempää en voi auttaa, sinun täytyy saada sydäntauti ammattilaisen apu. Angina oli jättänyt sydämeen vakavan sairauden, –sanoi lääkäri,– olen sanomattoman iloinen siitä, että tällaisissa olosuhteissa sait jäädä elämään.

Kerroimme Katerina väliskärille, mitä saksalainen lääkäri oli sanonut ja pyysimme, että hän konsultoi piirin lääkärin kanssa lähetteestä suoraan Tasavallan aluesairaalaan Petroskoihin.

Noora viipyi aluesairaalassa kauan, hänelle jäi sydänvaiva ja katkokävely loppuiäksi. Mutta invaliteettia ei myönnetty, koska hänen ammatti ei vaatinut jalkojen rasiutusta.

Pasetshnik oli kauppias ja samalla vastuussa tavaran hankinnasta Malengaan Sumposadin kauppahankintaosaston kautta. Pääkirjanpitäjällä oli suuri perhe ja luultavasti Pasetshnik oli jotenkin auttanut häntä, ei muuten niin vakava työntekijä olisi mennyt halpamaisesti yhteistyöhön sellaisen ihmisen kanssa, mikä Pasetshnik oli. Kiero ja valehtelija.

Pasetshnik tuli käymään meidän kirjanpito-osastolla, luulin, että hän toi rahat ja olin helpottunut. Mutta kun hän lähti pois, tuli Nikolai Pavlovitsh minun luo ja ojensi minulle lapun, johon hän oli kirjoittanut:

“Jolotshka, vie Pasetshnikille viisi tuhatta”

Näin ei pitäisi olla. Epäilin, mutta rahat vein, ja vaadin virallisen kuitin.

–Kylläpä sitä ollaan virallisia, –ivaili Pasetshnik, mutta antoi kuitin, johon kirjoitti niin kuin vaadin, rahan palautustakuun.

Kohta kuulimme, että Pasetshnik on muuttanut Sumposadiin. En kysellyt mitään, mutta näin että Nikolai Pavlovitsh oli hermostunut. Rahoja ei kuulunut. Pasetshnikilla on suuri vajaus, ja hän on väärinkäyttänyt asemaansa. Hänet on pantu syytteeseen, asiaa tutkitaan. Piirin Valtion syyttäjä sattui olemaan asioillaan Malengassa, hän oli hyvä tuttava pääkirjanpitäjälle ja Nikolai Pavlovitsh halusi saada tutun juristin neuvon rahan palauttamiseen. Toisin kävi. Jouduimme kaikki kuulusteltavaksi ja syytteeseen. Pykälä 111 Venäjän Federaation lainsäädännön mukaan, välinpitämätön ja huolimaton viran hoitaminen. Anna minun kaikki kestää! Kuulustelut olivat päättyneet, ja istuntopäivä määrätty. Kansanoikeuden istunto oli määrätty Sumposadiin, koska pääsyytetty Pasetshnik asui siellä ja suurin osa todistajista oli sieltä. Tuomari kysyi meiltä:

–Otatteko asianajajan puolustamaan?

–Emme ota, –olimme Nooran kanssa jo sopineet, että puolustaudumme itse, emmekä maksa vielä turhaa asianajajalle.

–Joudutte suostumaan, Valtion hinnan mukaan maksatte, koska istunnossa on Valtion syyttäjä, on oltava myös toinen osapuoli.

Tuomari Grinevitsh oli usein ollut Malengassa, nuoret tytöt – kauppiaat ja ravintoloiden työntekijät olivat hyvää saalista syytettäväksi, koska heillä tahtoi olla vajauksia, eivätkö sitten osanneet hoitaa asioitaan, vai petkuttivatko vanhemmat työntekijät heitä. Ne istunnot olivat aina paikanpäällä, koska kaikkia todistajia ei haluttu jättää pois töistä. Samalla reissulla Grinevitsh tavallisesti tarkasti kirjanpito-osastolla miten hoidetaan ulosotto palkasta oikeuden päätösten mukaan. Olimme tuttuja, hän selvästi kiusasi meitä: –Älkää pelätkö, tytöt, saatte vain kolme vuotta ojennusvankileiriä, aika kuluu nopeasti, olette vielä nuoria, kun pääsette pois, –semmosta huumoria, tiedettiin, että Grinevitsh ei yhdistä huumoria ja työtä, ennen raskainta oikeuden päätöstä hän saattoi laskea leikkiä syytetyn kustannuksella.

Oikeuden istunto kesti pitkään, jatkui vielä seuraavana päivänäkin. Pasetshnikia syytettiin virallisen aseman väärinkäytöstä, väärennyksestä, suuresta rahavajauksesta.

Meitä kaikkia kolmea avunannosta, huolimattomasti hoidetusta työstä, laitto–masta Valtion rahojen lainaamisesta.

Kuunneltiin Valtion syyttäjän syytöspuhe, todistajia, ja asianajajien puolustuspuheet.

–Viimeinen sana syytetyille, Pasetshnik, olkaa hyvä.

Pasetshnik puhui pitkästi, koitti saada tuomarit, siis tuomarin ja kaksi lautamiestä helymään.

–Vinogradov, vuoronne.

Pääkirjanpitäjä nousi ja sanoi:

–Tunnustan itseni syylliseksi, koska uskoin tekeväni oikein. Olen valmis vastaamaan lain mukaan, mutta pyytäisin ottamaan huomioon perheeni, jossa on kuusi huollettavaa alaikäistä lasta. Tyttöjä älkää syyttäkö, he eivät tienneet asiasta, täyttivät vain minun määräyksen.

–Tölli, vuoronne.

–Minulla ei ole mitään sanottavaa, kaikki on aivan selvää.

–Tenho, vuoronne.

–Sama täällä, ei ole mitään lisättävää.

Sihteeri ilmoitti kahden tunnin väliajan, tuomarit poistuivat neuvot–teluhuoneeseen.

Tuntemattomat ihmiset olivat myötätuntoisia.

–Tyttöparat joutuvat noiden takia istumaan, pykälän mukaan heidät voidaan eristää jopa kolmeksi vuodeksi,– jakoi tietoja joku laintuntija.

–Noin nuoria, jo syytettyjen penkillä.

–Jos joutuvat ojennusleirille, on koko elämä pilalla. . .

–Seisomaan, tumaristo saapuu, istunto jatkuu,– ilmoitti sihteeri.

Oikeuden päätös oli pitkä, kuuntelin vain lopun:

Syytetyt esitettyjen pykälien mukaan ja oikeuden istunnossa selvinneiden lisätietojen mukaan on tunnustettu syyllisiksi.

Tuomittu VSFNT–n lain mukaan :

–Pasetshnik– kymmenen vuotta vankeutta työojennusleirillä ja maksettavaksi tuotettu vahinko.

–Vinogradov–kolme vuotta vankeutta ja maksettavaksi tuotettu vahinko kymmenen tuhatta ruplaa.

–Tölli– kuusi kuukautta pidätettävä palkasta 20 % työpaikalla, pidätetyt rahat siirtää Valtion budjettiin. Tulevaisuudessa voi jatkaa ammatissaan.

–Tenho–kuusi kuukautta pidätettävä palkasta 20% työpaikalla, pidätetyt rahat siirtää Valtion budjettiin. Tulevaisuudessa voi jatkaa ammattiaan.

Jospa tuosta viisastuisi. Tuo tullaan merkitsemään työkirjaan, ja aina elämäkertaa

kirjoittaessa siihen täytyy kirjoittaa: “Tuomittu VSFNT–n lain 111 pykälän mukaan jne”

Pääkirjanpitäjäksi tuli naapuri metsäteollisuuspiiristä Nikulin Georgij, myös jo vanhempi mies. Pian hän oppi tuntemaan työtahdin ja sen, kuka mihin pystyy.

Noora sairasti kauan, oli Kislovodskin kylpylässä, mutta ei koskaan saanut terveyttään takaisin. Nyt se matkustaminen rahojen kanssa katolla, vaunujen välissä vaati veronsa.

Oikeuden päätöstä ei keretty toimeen panna, kun tuli Korkeimman Neuvoston asetus amnestiasta. Amnestia oli ilmoitettu sodan loppumisen kunniaksi. Vai olivatko vankilat ja ojennusleirit niin täynnä, että se oli pakkotoimenpide. Kaikki tuomiot alle kolmen vuoden työojennusleirillä mitätöitiin, yli kolmen vuoden vähennettiin puoleen.

Täydellinen rangaistus jäi suoritettavaksi henkirikoksista ja rikoksista, joilla oltiin tuotettu suuri vahinko Valtiolle.

Nikolai Pavlovitshin tuomioksi jäi puolitoista vuotta, me päästiin pienellä säikähdyksellä. Tuomio oli mitätöity, siis mitään jälkiseurauksia meidän elämäkertaan ei tule, eikä tarvitse niitä prosentteja palkasta pidättää.

Emme olleet hyötynneet mitään, tiesimme kyllä että ei semmoisia määräyksiä saa täyttää, mutta kun ollaan kauan yhteinen työtiimi, ei aina tule ajateltua että voisi panna hanttiinkin. Eniten joutui kärsimään Vinogradovin perhe. Vaimolla ei ollut minkäänlaista ammattia, hän ei ollut työelämässä, vanhin poika oli kehitysvammainen, muut alaikäisiä. Vaimo kyllä otettiin töihin siivojaksi konttooriin ja hänellä oli lehmä, jonka avulla hän pääsi vaikeuksien yli.

Nooran piti jättää kassa, koska hän ei voinut enää matkustaa ja kantaa, mutta hän oli valmis kirjanpitäjä, työläisiä tuli aina lisää ja lisää, Noora siirtyi laskutusosaston kujanpitäjäksi.

Olemme Nikolain kanssa kulkeneet tanssien jälkeen kuutamööisin asutuskeskuksen kapulateitä edestakaisin, aina silloin kun Noora on paremmassa kunnossa, on hän meidän mukana. Mutta kun syksyllä alkoivat kylmät sateet ja tuli yöpakkaset täytyi meidän siirtyä katon alle. Nikolai oli tutustunut Villen kanssa ja kävi meillä.

–Vasja, – sillä nimellä venäläiset kutsui Villeä, –ota kaksi säkkiä ja lähde minun mukaan. Nikolai haki Villen mukaansa.

Pojat olivat kauan pois, äiti oli huolissaan:

–Minne se Nikolai vei sen pojan ?

–Miten niin vei ?– Minä en tiennyt asiasta mitään.

–Siitä on jo monta tuntia, ko ne lähti.

Myöhään illalla alkoi kuulua Villen vitsit ja Nikolain nauru. Pojat toivat kahdella säkillä perunoita, Nikolai jätti säkin ja lähti parakkiin.

–Minä kerron teille, missä me käytiin, mutta ette saa kertoa sitä muille. Nikolai oli puhunut saksalaisen vangin kanssa, vanki oli vankileirin perunakellarissa töissä. Olivat sopineet, että hän vaihtaa tupakkaan perunaa, mutta pitää tulla pimeällä, –kertoi Ville, Nikolai oli oppinut saksalaisten vankina ollessaan vähän saksaa,– jotakin he puhuivat, mutta käsin ja sormin siinä tultiin enemmän toimeen.

–Eikö se itelleen ottanu yhtään ? –Uteli äiti.

–Nikolai sanoi, että ei tarvitse, hän oli hakenut Kolezhman kylästä, tuossa oli vain hyvä mahdollisuus, jonka hän halusi käyttää hyväksi, –vastasi Ville.

Äiti laitteli perunoita heti kiehumään, ruokapula vielä pysyi. Nyt sai kyllä jo sunnuntaipäivän pitää vapaana, pääsi marjaan ja Ville kävi kalassa.

–Mutta kyllä oli riski mies kantamaan, hänen säkki oli aivan täysi, eikä paljon laskenut sitä olaltaan, mutta minä hoipertelin omani kanssa perässä, vaihdoin olkapäätä ja kompastelin, vaikka minulla oli paljon vähempi kun Nikolaila, –jatko Ville kertomustaan matkasta.

–Mistä Nikolai tupakkia sai? –Ei hellittänyt äiti, hän oli varuillaan, muisti aina Valentinin konstit.

–Nikolai ei polta, tupakkia kertyy, ja sitten hän sillä saa vaihdettua jotain, vaatteetkin. On hän minullekin antanut, – ei malttanut olla kehaisematta Ville.

Sen jälkeen Nikolai vietti paljon aikaansa meillä, jos minä olin töissä, istui hän Villen kanssa. Heti kun minä tulin, hävisi Ville omille teilleen.

Kylällä huhuttiin, että Jolotshka seurustelee isänmaan petturin kanssa, ei se minua haitannut, Nikolai oli kertonut itsestään ja perheestään, tiesin, että he olivat joutuneet lähtemään kotoaan pelossa tulla karkoitetuksi. Eikä sodan kulusta voineet mitenkään olla vastuussa nuoret rivisotilaat.

Monet tytöt jo seurustelivat karkoitettujen poikien kanssa, jotkut olivat menneet naimisiin. Nuorisoliiton jäseniä peloteltiin sillä, että pojat ovat olleet Vlasovin armeijassa ja taistelleet saksalaisten kanssa samalla puolella. Kyllä ne, jotka olisivat olleet siellä, on pantu parempaan talteen, oli se sitten heidän syy tai ei. Olihan meidän Sylvikin erotettu nuorisoliitosta isän vangitsemisen jälkeen, eikä sille ollut mitään selitystä vielääkään. Olin vain vihainen siitä, että Sylvi mokomaakin suri.

Yhä useammin Nikolai alkoi puhua naimisiin menosta, en tuntenut mitään halua sitoutua niin nuorena. Enkä ollut varma, että tämä on juuri sitä oikeaa rakkautta, jota avioliitossa tarvitaan.

–Nikolai, olen vasta yhdeksäntoista, minkälainen vaimo luulet minun olevan, on aivan liian aikaista puhua tästä asiasta.

–Miten kauan minun pitää odottaa? –Nikolai oli tosissaan.

–Niin kauan, että täytän kaksikymmentäviisi vuotta.

–Et ole tosissasi. – Nikolai ei uskonut.

Mökissämme oli mahdottoman kylmä, jalat olivat aivan jäässä jos nätisti istui tuolilla.

–Tule tänne toppatakin sisälle, lähellä on lämpimämpi. Älä pelkää, en ole väkivaltainen, ei vain haluta mennä parakkiin.

Siinä saattoi tulla uni, nukahdimme toppatakin sisälle, se oli kyllin iso, että hyvin sovimme kumpikin. Omille jaloilleni käänsin viltin nurkan, Nikolai jätti huopatossut jalkaan. Aamulla Ville teki kiusaa.

–Katsokaa, löysin hyvät huopatossut, mihin ne ovat juuttuneet kiinni, taitaa olla mies sisällä, –Ville repi tossuja, Nikolai käpristi varpaita, eikä tossut liikahtaneetkaan.

Äiti arvasi, että Nikolai ei uskalla nousta hänen läsnäollessa, otti vesiämpärit ja lähti vettä noutamaan.

Monta kertaa vielä sinä talvena Ville repi Nikolain tossuja ja äiti otti vesiämpärit ja lähti aikuisin aamulla purolle vettä noutamaan.

–Oletko vieläkin sitä mieltä, että menemme naimisiin vasta, kun täytät kaksikymmentäviisi? Oletan jo täysi-ikäinen ja voit päättää asioistasi.

Miten minä päättäisin, kun en tiedä, mikä olisi oikea ratkaisu? Jotain oli tehtävä, katkaista koko suhde, tai mentävä naimisiin. Koitin koko kosinnan muuttaa leikiksi, vuoden kerrallaan vähensin kahdestakymmenestäviidestä vuodesta, kun sitten tuli sanottua:

–Odota edes että täytän kaksikymmentä.!

Sehän oli melkein kuin olisi sanonut “Kyllä”, sillä kaksikymmentä oli jo aivan lähellä.

Siihen aikaan mitkään seksisuhteet eivät olleet mahdollisia ennen avioliittoa, enkä osannut aavistaakaan, että jos vaikeuksia tulisi, niin voisi erota. Naimisiin mennään, niin siinä pysytään. Olin vasta alkanut aikuistua, kaikki tähänastiset miestuttavat olivat olleet minulle aivan sukupuoleettomia kavereita.

–Minä olen puhunut äitisi kanssa, hän lupasi minun tulla teille asumaan, jos sinä suostut.

–Miten te muka olette äidin kanssa puhuneet, kun hän ei edes ymmärrä venäjää?

–Silloin, kun kotona ei ole sinua tai Villeä, me puhutaan ja ymmärretään toisiamme.

Äiti oli kuullut meidän puheen ja sanoi:

–Mitähän tuota kiusaat, meettähän te kumminki yhteen, sama kai se sille, vaikka heti menisittä.

Olin täyttänyt kaksikymmentä, vielä kuukauden onnistuin venyttämään.

–Olet jo kaksikymmentä,– muistutti Nikolai.

–No hyvä, rekisteröimme avioliiton kyläneuvostossa, mutta mitään juhlia ja häitä en suostu pitämään. Jos haluat häät, en lähde kyläneuvostoonkaan. –Lapsellistahan tuo oli, mutta pääni pidin.

Kyllä minä vissiin pidin Nikolaista, mutta en osannut aavistaa, mitä naimisiin meno todellisuudessa on. Sitten kun naimisiin menosta olimme sopineet, otin vain Nikolain leipä ja ravintolakortit, ojensin ne äidille ja sanoin:

–Ota sitten vielä yhdet kortit hoidettavaksi. –Että sellaista romantiikkaa se oli.

Ei siitä mitkään helppo avioliitto tullut. Minun olisi pitänyt muuttua perusteellisesti. Työ vaati yhä enemmän aikaa. Se, että minulle oli kaikki kavereita, kävi Nikolain hermoille, laskin leikkiä ja hymyilin kaikille. Nikolai ei ymmärtänyt sitä, minun olisi pitänyt muuttua heti suljetummaksi. Hänen mielestä naimisissa olevan naisen ei sopinut käyttäytyä minun tavoin. Hänestä tuli kamalan mustasukkainen, enkä minä ymmärtänyt syytä. Nikolai oli kasvanut sellaisessa perheessä, jossa isä on kaikkivaltias ja kaikki tekee sen, minkä hän vaatii, kun taas minä olin aivan nuoresta saanut päättää ja ottaa vastuun tehdystä. Isä oli pois, vanhin sisko oli pois, Eeva oli maailmalla, äiti ei jaksanut, sanoi vain “tee niinku parhaaksi näet, iteppä oot vastuussa”, Ville oli helposti ohjattavana, ja nyt yhtäkkiä minun olisi pitänyt muuttaa kaikki tapani. Pidin lukemisesta, sekin hermostutti Nikolaita “mitä hyötyä tuostakin on, levähtäisit mieluummin. “

Siitä, kun Eeva on saanut meiltä ensimmäisen kirjeen, on kulunut jo vuosi. Viimeinen mahdollisuus oli Kyläneuvosto. Mutta Kyläneuvosto palveli vain kylän tarpeita, eikä mitään todistuksien jakoa. Eeva päätti kokeilla.

–Kyllä me voimme antaa. Tule huomenna hakemaan, valmistamme sen.

“Eivät nyt menisi mistään neuvoa kysymään, taikka saavat tietää, että olen jo kiertänyt kaikki virastot”, ajatteli Eeva ja vuorokausi tuntui pitkältä.

Todistus on valmis, Eeva voi lähteä Karjalaan. Olemme lähettäneet matkarahat, mutta emme tiedä milloin hän tulee. Jospa hän lähettää matkalta sähkösanoman.

“Minne ja millä kulkuneuvolla täältä lähdetään, mieltä Eeva, olinhan tullut laivalla.” Pitää saada jotain matkavarusteita, jonkun verran on työpäiville saatuja omenia, Eeva möi ne torilla ja osti purjekangaspäälliset kengät ja äidille tuliaisiksi parisataa grammaa paahtamatonta kahvia, nyt voi ajatella lähtöä.

Nikolai oli kirjoittanut vanhemmilleen, että on mennyt naimisiin, vaimo ei ole venäläinen. Siellä joku viisas selvitti vanhoille lukutaidottomille ihmisille, että Karjalassa asuu vinosilmäistä kansaa. Varmaankin sekoittanut sellaiset maantieteelliset käsitykset kun Karjala ja Korea.

Kesällä Nikolai sai luvan käydä kotikaupungissa lomalla, yleisiä lomalupia eivät pakkosiirtolaiset saa, heidän täytyy pitää loma paikanpäällä. On kylläkin poistettu se viiden prosentin maksu palkasta kontrolloivien organisaatioiden ylläpitoon.

Kotikaupunki on alueen, oblastin, pääkaupunki Lugansk, se on marsalkka Voroshilovin kotikaupunki, välillä kantanut hänen nimeäkin, ollut Voroshilovgrad. Alue on laajaa teollisuusaluetta, kaupungissa on suuri veturitehdas, jossa työläisiä on kolmekymmentätuhatta, puolustusvoimien numerotehtaita, useita muita tehtaita ja kaupungin ympärillä kivihilikaivoksia.

Se on myös suuri sivistyskeskus, monta yliopistoa: lääketieteellinen, pedagoginen, vuoriteollisuuskorkeakoulu, monia teknillisiä opistoja. Monta elokuvateatteria, hieno draamateatteri, teattereissa on hyviä näyttelijöitä ja oma oopperateatteri.

Kun tulimme Nikolain kotiin, heti kättelyssä anoppi huudahti:

–Hänellähän on pyöreät silmät, ja meille sanottiin, että Nikolai tuo vinosilmäisen minian! En ihastunut ollenkaan etelän lämpimään kaupunkiin. Mökki oli rakennettu aikanaan laitakaupungin osaan paikallisesta kalkkikivestä, ison rotkon reunalle, lattiat oli savella tasoitettu, niitä ei pesty ollenkaan, lauantaisin vain voideltiin savilantaseoksella.

Ilmassa seisoi raskas kivihilensavun haju. Kuuma tuuli nosti ilmaan hiekan maasta. Jos sattui olemaan sade, jalkoja ei saanut irti sakeasta savesta. Keskustan kadut olivat kyllä päällystetty asfaltilla, mutta laitakaupunki ja tori olivat yhtenä rapakkona.

Tori oli, ja on edelleenkin, tärkeä osa kaupunkilaisille, siellä tavataan tuttuja, vaihdetaan mielipiteitä, juodaan olutta, tapellaan. Monet kävi torilla vain huvikseen.

Maataloustuotemyyntipöytien ympärillä, ja pitkästi joka suuntaan, käsistä kaupattiin eri laista tavaraa ja romua.

Torilla liikkui jos minkälaista tempun tekijää, korteilla, nappuloilla ja paljain käsin. Mies piilotti nappulan jonkun kipun alle ja arvannut sai voittona rahaa, mutta koko peli oli vain silmän lumetta. Voittaja oli joku, joka kuului samaan sakkiiin. Nikolai paimensi minua, hänestä tuntui, että olen utelias ja yksinkertainen, eihän Karjalassa ole mitään tämmöistä, siis minua olisi helppo huijata.

–Eila, älä mene lähelle, sillä aikaa kun yhdet häviää rahansa pelissä, toisilta viedään rahat taskuista ja käsilaukuista. Mennään mieluummin kesäpuistoon, siellä on keinuja, karusellejä, nauruhuone, jossa seinät ovat vinoista peleistä.

Lähdimme pois, mennessäni huomasin, että mies kauppaa vanerisia postipakettilaatikoita paljon korkeammalla hinnalla, mitä nurkan takana Valtion kios- kissa. Sanoin mummolle, joka oli ostamassa laatikkoa. Myyjä suuttui kamalasti.

–Sinäkö olet nähnyt? Sinullako on niin tarkka näkö? Tällä kerran vetasen, niin et koskaan enää näe mitään, – vauhotti myyjä. Hänen sormien väliin oli ilmestynyt parta- veitsen terä.

–Minähän varoitin sinua aamulla, että älä sotkeudu vaikka mitä näkisit ja tietäisit olevasi oikeassa. Torilla on omat säännöt, eikä kukaan lähde todistamaan, vaikka mitä tapahtuisi.

Aina on ollut näin, etkä sinä mitään voi muuttaa, –opetti Nikolai minulle suurkaupungin sääntöjä.

Vaikka ajattelinkin, että voisihan sitä koittaa muuttaa, mutta Nikolaille lupasin olla kiltisti, kunhan vie pois täältä torilta.

Kaupungin puisto oli ihana, erilaisia puita, hopealehtisen ison pajun oksat riippuivat maassa asti. Värikkäitä, hyvin hoidettuja kukkia, vihreä nurmi. Vesisuihkuja ja patsaita. Karusellit, näköalapyörä, jossa oli ainakin neljäkymmentä paikkaa, kahden hengen istuimia.

–Täällä saat kokeilla kaikkea mitä haluat,– Nikolai oli mielissään, kun sai minut pois torilta.

–Haluan näköalapyörään.

Kiinnitimme vyöt, pyörä alkoi hitaasti nostaa ylöspäin. Metsää ei ollut ympärillä, näki ainakin kymmenen kilometrin päähän.

–Katso, nuo korkeat terrikoonit ovat kaivoksilla, että päästään kivihiileen, täytyy nostaa suuret määrät tyhjää maata. Terrikoonit savuavat aina, palaa hiilen jäännökset, toisinaan näkyy liekki. Sieltä se haju tulee, –selvitti Nikolai minulle nähtävyyksiä.

–Katso tuonne päin, kotkan patsas pylväässä, se on “Terävä hauta” niminen vankila, siellä minäkin olin tutkittavana, kun olin saksalaisten keskitysleiristä onnistunut karkaamaan. Etsittiin syytettä yhteistyöstä saksalaisten kanssa.

–Miksi vankilalle noin kaunis merkki? Pidettiinkö sinua kauan vankilassa?

–Puoli vuotta olin siellä ja näin lähellä vanhempia, enkä saanut heille tietoa, että olen elossa. Ennen Karjalaan vientiä kerran varkain pääsin käymään kotona. Vanhemmat eivät edes tuntenut minua aivan heti. Eikä meille mitään tuomiota annettu, sanottiin, että lähetetään niin pitkäksi ajaksi, että selvitetään henkilöllisyys ja mahdollinen palvelu saksalaisille.

Nikolai halusi käydä katsomassa jalkapallo-ottelua, hän oli ollut poikasena ahkera pelaamaan. Minä en pelistä ymmärtänyt mitään, ja niin kuin kaikessa, toivoin vain tasapeliä. Kun taululla oli näyttö 2 - 1 sanoinkin mielipiteeni ääneen:

–Onhan nuo juosseet jo tarpeeksi, kun nyt valkopaitaiset saisivat yhden pallon lyötyä, olisi kivasti tasapeli.

Minun takana istuva mies hyppäsi paikoiltaan ja alkoi riehua. Olutpullo miehen kädessä uhkaavasti heilui pääni yllä.

–Miksi sinä, pöhlö, olet tänne tullut? Halkasen sinun tyhmän pääkallosi tällä pullolla. Nikolai yritti rauhoittaa miestä:

–Mitä sinä naisen puheista tuolla lailla suutut. Ei hän ole koskaan nähnytään jalkapallomatsia.

Ajattelin vähän niin kuin sadun sankari “Hottabytsh”, mistä tuo on kotoisin, että kaksikymmentä aikuista miestä juoksee yhden pallon perässä ja kun oli noita, antoi kentälle jokaiselle oman pallon.

Anoppi kävi joka aamu torilla, toi tuoreita kasviksia ja hedelmiä, kuuman pöytävaralta vesimelooneja jotka olivat erikoisen hyviä, ei läheskään semmoisia miksi ne menevät monen vuorokauden matkan jälkeen pohjoiseen. Tarjosin apuani kantamaan torilta, sillä miehiä anoppi ei kelpuuttanut torille, miehet sai mennä torille, mutta heillä oli siellä omat

tehtävät. Nikolai soitteli myytävää haitaria kerran, ja tuli tutuksi kaikille haitarin myyjille. Nyt myyjät jo odottelivat häntä ja kantoivat olutta valmiiksi, kun oli kuuma ja tukala ilma.

–Mitä apua sinusta muka olisi?– anopilta pääsi nauru. Perheessä kaikki olivat kookkaita ja voimakkaita. Olin heihin verrattuna heppasen näköinen.

Oli aika palata lomalta kotiin Karjalaan. Taas kolmen vuorokauden junamatka. Puolitoista Moskovaan, junan vaihto ja saman verran Karjalaan.

Eeva oli valmis lähtemään. Hän oli tullut laivalla eikä oikein osannut ajatella, että olisi toisenlainenkin mahdollisuus, esimerkiksi junalla. Kumminkin hän osti lipun laivaan niin pitkälle kuin Volgaa riitti, siellä sitten keksii, miten eteenpäin. Hän oli jo laivassa, kun joku tuli puhuttelemaan. Eeva kertoi, minne oli matkalla, toinen alkoi ihmetellä että miksi et junalla mene, pääsisit Moskovaan asti, sieltä olisi jo lähempänä.

Puheen kuuli vieressä oleva mies, hänellä oli junalippu ja hänen olisi ollut parempi päästä määränpähän laivalla. Tehtiin vaihtokauppa, Eeva antoi laivalipun ja sai tilalle junalipun.

Häämötti jo pitkän, kuuden vuoden matkan pää. Juna toi Moskovaan, siellä ihmiset neuvoivat, miten mennään pohjoiseen. Asemalta toiselle, nyt Jaroslavl lin asemalta Vologdan kautta pohjoiseen menevään junaan. Ruokaan ei passannut kuluttaa rahaa ennen kuin on saanut junalipun ostettua, mutta siitä ei rahaa enää jäänytkään. Matka kestää vielä kaksi vuorokautta, sillä on vielä yksi junan vaihto Vologdassa. Ei vieläkään voi käyttää rahaa ruokaan, jalat olivat ajatuksissa ja täytyi ottaa kengät pois jalasta.

–Myytkö sinä nuo kengät, – nainen kysyi ennen, kun juna lähti Moskovasta.

Olkoon meenneeksi. Olihan kaunis, lämmin kesäpäivä, loppumatkan Eeva pärjäisi ilman jalkineita.

Vologdan asemalla tuli mies puhuttelemaan, nimekseen sanoi Kondratjev, hän kertoi, että asuu samalla paikkakunnalla kun me, sanoi tuntevansa meidät ja meni omaan vaunuunsa. Kun juna oli jo lähellä Malengaa, vaununhoitaja tuli ja kiirehti Eevaa:

–Tämä on Malenga, pian pois, juna seisoo yhden minuutin.

Ympärillä ei ollut mitään, mutta olimme kirjoittaneet, että kun juna saapuu Malengan asemalle, lähde tulemaan takaisin päin kaksi kilometriä. Eeva lähti menemään takaisin päin, oli mennyt jo enempi kun kaksi kilometriä, eikä mitään vielä näkynyt. Eeva käveli viisi kilometriä, ennen kuin tuli vastaan ihmisasuntoja.

–Voi hyvä lapsi, sinä olet jäänyt junasta 133 kilometrillä, ennen Malengan asemaa ja vielä lähtenyt takaisin päin, tästä on nyt Malengan asutuskeskukseen viisi kilometriä.

Kondratjev oli huomannut omasta vaunun ikkunasta, että Eeva oli poistunut junasta ennen aikaa, kun hän tuli kylälle, tuli hän sanomaan äidille:

–Siellä junassa oli teidän tyttö tulossa, mutta jäi junasta väärässä paikassa.

Äiti lähti vastaan. Matkalla kerkesi ajatella jos mitä, mutta ei nyt muutakaan voi, kun kävellä niin kauan kun Eeva tulee vastaan. Hyvä, että Kondratjev vähän valmisti äitiä, kertoi miten surkeassa kunnossa tyttö tulee ja ilman kenkiä. Kondratjev oli karjalainen ja

äiti hyvin ymmärsi hänen kertomuksen. Muuten näky olisi ollutkin melkoinen shokki. Äiti ja tytär tapasivat kuuden vuoden jälkeen hiljaisella rautatiellä ilman todistajia, kumpikaan ei paljonkaan muista tapaamisesta. Siinä lyhyessä hetkessä kummankin mielessä kerkesi käydä monenlaisia muistoja. Äiti ei kysynyt mitään siitä, miksi ei ole mitään matkatavaroita, miksi on avojaloin, se kaikki selviää myöhemmin. Nyt on pääasia saada matkan jälkeen pestyä itsensä puhtaaksi ja levätä kaiken kokeman jälkeen. Pitkään lepoon ei ole aikaa, sillä perhe elää leipäkorttinormilla, täytyy päästä työlaitoksen kirjoihin.

–Tuossa on sinulle tuliaisia, – Eeva ojensi pienen kahvikäärön.

–Ootetaan ku Eila tulee, jos se sais järjestettyä töihin, että saisit ensinnäkin kortit. Onhan Eila ollu monta vuotta töissä ja tuntee johtajat. Meidän vanhemmat, isä Matti ja äiti Aino Tölli, omaa sukua Ainasoja, olivat kumpikin kotoisin Nivalasta. Matti oli Tiherön Antin seitsemästä lapsesta vanhin. Hänen äiti, Hedvig, odotti kahdeksatta lasta, kun nuorin Aaku sai käsiinsä puukon, sillä narunpätäkää leikatessa osui silmään. Kun äiti oli sen nähnyt, sai hän keskenmenon. Menehtyivät kumpikin, äiti

Vaunuissa oli tukalaa, ihmisiä paljon enemmän kun paikkoja, kaikilla oli paljon nyytyjä ja vanerista tehtyjä matkalaukkuja, vaunun hoitaja ei pystynyt pitämään vaunua puhtaana. Moskovassa vaihdettiin Paveletskin asemalta Jaroslavlhin asemalle. Asemasalit tyhjennettiin yöksi, aamua jouduimme odottamaan ulkona. Nyt olemme perillä, hankala matka on päättynyt, lähestyimme mökkiä, huomasin, että joku katsoo ikkunasta.

–Eeva on tullut,– sanoin Nikolaille.

Vähäsanainen tervehdys, katselemme toisiamme.

–Terve.

–Terve.

Emme oikein osaa keskustella toistemme kanssa. Olemme asuneet erillään siitä asti, kun jäämme isättömäksi. Eeva oli lapsenlikkana kaksitoistavuotiaasta asti, sitten lähti Sortavalaan, sitten kuuden vuoden evakkomatka Kaspianmerelle. Edessäni oli vieras ihminen, joka vain vähän muistutti entistä Eevaa. Kasvoilla tuttuja kesakoita ja paksu ruskea tukka. Oliko hän pienempi kuin oli lähtiessään. Olemmekohan lopullisesti vieraantuneet, vai olenko minä itse muuttunut?

–Eevalle pitäis järjestää työtä, oomma oottaneet sinua, –äiti katkaisi hiljaisuuden, jota emme osanneet täyttää.

–Huomenna se selviää, kun menen töihin. Onko sinulla mitään työtodistuksia tai passi?– Kysyin Eevalta.

–Ei ole.

Olin jo ennemmin kertonut konttoorissa, että olemme saaneet yhteyden siskoon, joka on kaukana Astrakaanissa, eikä hän voi lähteä sieltä pois kun kaikki henkilöl–lisyystodistukset ovat kadonneet.

Äiti on kirjoittanut Suomeen, kyllä sieltä lähetetään syntymätodistus, mutta ilman leipäkorttia ei voi elää, pitäisi saada työtä.

–Onko hänellä mitään ammattia? –Kysyttiin henkilöstöosastolla.

–Ei ainakaan sellaista, että voisi metsäalan amatiksi sanoa.

–Menköön nyt aluksi kaasugeneraattorin kapuloita pilkkomaan. Tuo hänet konttooriin teemme päiväkäslyn ja hän saa kortit.

Nyt ei Hrenovkaan pannut vastaan, Eeva sai lähetteen työpaikalle ja kortit. Kolme päivää Eeva pilkkoi kapuloita, ja sitten Hrenov kysyi minulta:

–Pystyisikö siskosi opiskelemaan kymmppien kurssilla?

–Kyllä pystyy.

–Sano hänelle, että tulee käymään henkilöstöosastolla.

Äiti kirjoitti Suomeen Sodankylässä asuvalle serkulleen Idalle, kirje on säilynyt, otteita siitä.

Malenka 14 /8- 46

Terve teille sinne synnyinmaahan, voi miten usein muistan teitä, kuvittelen miten kaunista teillä taas on kun tuomet ja pihlajat kukkivat ympärillänne.

Minun elämä menee myöskin eteenpäin. Lapset on aikuisia ja työssä. Eeva on vielä kaukana evakointi reissulla.

Voi Ida ja Akseli, kun minun pitäs taas teitä vaivata. Pitäisi saada Eevan ja Villen syntymätodistus, ei yhteen, kun erikseen. Eevalle pittää lähettää sinne että hän saisi passin ja pääsisi mejän tykö.

Kyllä minun haluttais vaikka käydä siellä vain eihän se tule kysymykseenkään. Katselen toisinaan teidän lehmiä ja itkenki tietenki, onhan kaikki niin tutun näköstä siinä kuvassa. Olkaa nyt hyvät ja lähettäkää ne papintodistukset, tiedän että niistä menee maksu, jos elän ja pysyn terveenä, niin tulen joskus heinätöihin teille.

Terveiset teille kaikille meiltä kaikilta. Aino.

Ville on ostanut jostakin vanhan haulikon. Nyt hän voi metsästää jos on aikaa ja halua. Aina sieltä jotain saa, teeret ja pyyt ovatkin melko lähellä. Ei hänellä ole saanut mitään metsästyslupia, eikä aseenkantolupaa, eikä semmoista pyssyä voi edes esittää lupaa haettaessa, ei sille olisi saanut. Kerran Ville tahtoi Nikolaitakin lähtemään mukaansa.

–Nikolai, mennään tuohon metsään, siellä pyyt viheltelee.

Nikolai ei ollut koskaan käynyt lintumetsässä, eikä muutenkaan osannut liikkua metsässä, mutta lähti Villen kanssa. Kohta oli ensimmäinen pyy ammuttu.

–Nikolai, ota tuo pyy, minä lähden muiden perään, –Ville lähti juoksujalkaa viheltäen pyypilliin mennessään. Kohta kuului vielä kaksi laukausta.

–Miksi et tullut mukaan?–Kysyi Ville, kun näki Nikolain samassa paikassa, johon hänet oli jättänytkin.

–En minä sitä pyytä löydä, vaikka kuinka hakisin,– sanoi Nikolai nolostuneena.

–Tuossahan tuo on, –Ville nosti pyyn melkein Nikolain jalkojen edestä.

–Minä olen kiertänyt paikkaa joka suuntaan moneen kertaan, enkä ole nähnyt lintua.

Mennään pois, ei minusta ole metsässä kulkijaksi.

Pojat tulivat pois, saivathan he taas yhteen keittoon lihaa, hyvään tarpeeseen.

Eeva on päättänyt kurssit kiitettävien arvosanoin. Jonkun aikaa hän oli puunvastaanottajana metsässä ja yhä useammin jää johtamaan koko savottaa. Järjestää miehet paikoilleen siihen malliin, että joka prikaatissa on koossa kaataja, juontaja ja naiset oksia karsimassa. Työpäivän päätyttyä Eeva laskee pisteet hakkuulistassa kuutiometreiksi, jokainen prikaati tietää illalla päivän tuloksen.

Ruokailua metsässä ei ole järjestetty, jokainen tuo mukanaan, mitä sattuu kotoa löytämään, usein Eevan taskussa on vain leivän pala, joka jäätyy pakkasessa. Sen hän lämmittää kepinokassa nuotiolla ja päälle ryyppää vettä, jota saa, kun sulattaa nuotiolla lunta lumilapiolla.

Juontamaan on tuotu suomalaisia hevosia, miehet valittaa, että hevoset eivät ymmärrä venäjää, yksi juontajista, Suomessa ollut sotavankina, panee kuormaan useamman ratapölliksi tarkoitetun puun ja houkuttelee suomeksi:

–Noo, Toivo, lähdetäänpä viemään. –Mutta kun hevonen ei halua liikkua paikaltaan heittelee Metlushka, se oli miehen sukunimi, pöllin kerrallaan pois. Kun hevonen vain heiluttaa päätään, kuormaan jää loppujen lopuksi vain yksi pölli, silloin Metlushka kiinnittää valjaisiin kummallekin puolelle leveät kuusen oksat.

–Nyt, Toivo, lennetään, kun et jaksanut kävellä,– Mihail istui pöllin päälle ja lauloi. Metlushkalla ja Toivolla olivat oikein hyvät välit, eikä Toivolla kukaan muu saanut ylälanssille yhtäkään kuormaa suuttumatta. Ei Toivo ollut hevosen oikea nimi, vierellä oli juontamassa Korhosen Toivo, Metlushka valitti, että kun hän ei tiedä muuta suomalaista nimeä, ja Toivoon hevonen vastaa. Korhosen Topi vain naureskeli.

Hevoset oli tuotu, samoin kuin veturikin, Suomesta sotakorvauksia vastaan.

Minun raskaus alkoi olla jo melko pitkällä, en ollut kertaakaan käynyt kätilön vastaanotolla, eikä tuntunut olevan mitään syytä mennä ennen kun tulee aika.

–Mee jo, eihän sitä tiijä, onko kaikki kunnossa,–alkoi äiti olla huolissaan.

Pitäisiköhän sitä mennä, mitään tarvetta ei tuntunut olevan, oli vain semmoinen pyöreä pallo edessä ja ruskeita läikkiä kasvoissa.

–No jos minä sitten kävisin. Ovat naiset ennen minuakin lapsia saaneet, moni heinäpellolla. Eikä siinä ole mitenkään käynyt.

–Ne on ollu terveitä naisia, mutta sinä oot niin heppanen.

Kätilö oli kokenut nainen, hänellä oli omiakin lapsia, ja hän oli pitkän ajan toiminut kätilönä Ukrainassa, Karjalaan tullut miehensä perässä, joka myös oli karkoitettuna.

–Nyt on kyllä sillä lailla, että lapsen asento on epäselvä, sinun pitää mennä Belomorskiin,

–puhui kätilö puristellen minun vatsaani.

Kun sanoin konttoorissa, että minun pitää mennä Belomorskiin, siellä heti tuli esille asioita, jotka pitäisi hoitaa samalla reissulla. Muun muassa ottaa pankista rahaa, ei tarvitse sitten toista lähettää, kun yksi hoitaa asiat. Ja korvataanhan matkarahat.

Belomorskissa kätilö oli hyvin tyytymätön, kun viime tingassa tullaan tarkastettavaksi:

–Minun pitäisi jättää sinut jo synnytysosastolle.

Kun kerroin, että minulla on vielä virallisiakin asioita, että en voi vielä jäädä, varoitti hän:

–Lapsen asento on epävarma, mutta se voi vielä ennen synnyttämistä kääntyä oikein päin. Kahden viikon kuluttua tulet uudellen siltä varalta, että jäät synnytysosastolle niin kauaksi, kun lapsi syntyy.

Kävin pankissa, rahaa oli tuotava paljon ja se annettiin pieniarvoisina seteleinä, kantamuksesta tuli raskas. Sain rahasäkin venytettyä perille asti, mutta väsymys ja raskas kantaminen ottivat niin selkään ja vatsaan, että en oikein missään pystynyt olemaan.

–Tuota on jatkunut jo monta päivää, mee käymään kätilön tykönä, sinä synnytät tämän vuorokauven aikana. Etkö sinä, hurvaton, ymmärrä, nuo on jo synnytyspoltoja, – äiti pakotti minut menemään vastaanotolle, minä vieläkin pitkitin, kun olo alkoi tuntua aivan mahdottomalta, nakkasin tyynyt päin Nikolaita, enkä huolinut ketään saattamaan. Sairaala ei vielä ollutkaan koko asutuskeskuksessa, pieni mökki vastaanottoa varten vielä se sama, jossa aikanaan Makarov hoiti potilaita, siihen peräkammariin oli yksi sänky kaikenvaralta ahdattu. Lääkäri oli jo lopettamassa vastaanottoa, ei hän minua katsonutkaan, sanoi vain sanitäärilleen (voisi ajatella, että sanitääri on sama, kuin lähihoitaja)

–Tämä on nyt kätilön asioita, käyn sanomassa hänelle, jää sinä tänne, lähetän Tanja-täidin laittamaan vuodetta.

Tanja Loginova oli koko kylän väelle täti, ei kukaan tiennyt hänen oikeaa ikää. Hän oli lääkärin vastaanotolla kaikkea, mitä siinä tarvittiin: siivoja, pyykin pesijä, pesi käytetyt harsositeet uuteen käyttöön, oli kaverina jos vaikeat sairaut joutuivat odottamaan Belomorskiin vientiä.

–Odota kun tuon vuodevaatteet, –Tanja täti meni, jäin yksin.

Jäin joksikin aikaa yksin, en sanonut lääkärille, että poltot ovat jatkuneet jo useamman päivän, sitä paljonhan se oli heti Belomorskista tultua. Kätilö ei pitänyt kiirettä, sillä tiesi, että synnyttäjää on ensikertalainen, nehän juoksee sairaalaan heti, kun pikkusen nipistää, että nyt se tulee.

Istuin yksin, vaatteet päällä, poltot olivat jo aivan sietämättömiä. Olinhan minä naisilta kuullut, että poltot ja kivut saattavat olla niin kovia, että on pakko huutaa. Minä vain ajattelin, että pahempaa on tulossa. Enkä niitä synnytyksen yksityiskohtia ollut koskaan kuunnellut, olin tietysti lukenut kaikenlaista, mutta kohdalle tullessa ei sitä osaa järkevästi ajatella. Tuntui, että selkä menee poikki aivan tuossa tuokiassa, tuli kamala tunne että kaikki sisukset lähti ponnistamaan ulos. Jos ei aivan kohta kukaan tule, minä halkean tähän paikkaan. Tanja täti tuli:

–Aa-voi, voi, sinähän synnytät, koita saada vaatteita pois päältä, minä laitan tämän vuoteen. Missä Galina viipyy, nyt olisi jo kiire.

Oli joulukuu, ja päälläni oli vaatetta sen mukaan, jotain sain pois itse loput oli Tanja täti auttamassa. Viimein kätilö tuli paikalle, näki tilanteen, ja oli vihassa.

–Sinäkö se oletkin! Miksi et mennyt Belomorskiin?

–Minä kävin, käskettiin tulla kahden viikon kuluttua.

–Katsotaanpa, mikä on tilanne, lapsi ei ole kääntynyt, se tulee peräasennossa.

En varmasti ollut koko aikaa mukana täydessä tajunnassa, tunsin vain että se taisi helpottaa, minulta loppui voimat.

–Tanja, pane ammoniakki tukko nenän alle, se tästä vielä puuttui, että aletaan pyörtyilemään. Sinun täytyy ponnistaa oikein kunnolla! Saat levätä, kun saamme lapsen ulos. Kätilö oli itsekin aivan hiessä, muutteli minun asentoa, kietaisi lakanan kierteelle ja Tanjan kanssa yhdessä painoivat vatsaa alaspäin. Viimein lapsen alaruumis tuli näkyviin.

–Se on poika, Galina tee jotain, lapsi menee siniseksi, –Tanja täti oli hädissään.

–Tässä vaiheessa en voi mitään tehdä, ei voi vetääkään, revimme kaulanikamat. Tanja, laita pian kuumaa ja kylmää vettä.

–Lapsi on mennyt valkoiseksi sillä aikaa kun olin pois, – Tanja ei malttanut olla hiljaa. Kun loppujen lopuksi lapsi saatiin ulos, enää ei auttanut kylmä, eikä kuuma vesi. Aikansa kätilö yritti elvyttää lasta, mutta synnytys oli kestänyt aivan liian kauan. Siinä meni koko yö ja vielä seuraava päiväkin.

Minulle annettiin jotain rauhoittavaa, nukuin, enkä kuullut, kun seuraavana aamuna Nikolai oli hakenut pienen ruumiin haudattavaksi. Itse hän teki pienen ruumisarkun ja kahdestaan Villen kanssa lähtivät hautaamaan.

Pieni ruumisarkku kainalossa meni Nikolai Villen kanssa hautuumaalle. Kylätietä vastaan tuli tataarimies, Halim Hamitov, viiden tyttölapsen isä, Malengaan hän oli tullut samassa joukossa kuin Nikolaikin. Halim otti päästään karvalakin ja ortodoksien tavoin teki ristinmerkin, kysyi:

–Mitä, Nikolai, kuoliko lapsi? Oliko poika?

–Poika. Kuoli, menemme hautaamaan.

–Jumala siunatkoon, jumala siunatkoon. Ja paskat, uusia tulee.

Halim ei ollut tyytyväinen siihen, että hänen vaimo sai melkein joka vuosi tyttövauvan.

Lue seuraava osa Töllin Tyttö -kirjasta ensi viikolla Etusivun Lukunurkassa!
Löydät Etusivun Lukunurkan osoitteesta <http://lue.etusivu.net>